

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ, НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ, РЕЛІГІЙ ТА ТУРИЗМУ
ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ ІМЕНІ Т.Г.ШЕВЧЕНКА

Слово, осяяне любов'ю
(до 75-річчя від дня народження Миколи Мачківського —
поета, прозаїка, літературознавця)

Біобібліографічний покажчик

Хмельницький 2017

М.А.Мачківський з дружиною М.Марчук-Мачківською

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ, НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ, РЕЛІГІЙ ТА ТУРИЗМУ
ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ ІМЕНІ Т.Г.ШЕВЧЕНКА

СЛОВО, ОСЯЯНЕ ЛЮБОВ'Ю

(до 75-річчя від дня народження Миколи Мачківського –
поета, прозаїка, літературознавця)

Біобібліографічний покажчик

Хмельницький
2017

У біобібліографічному покажчику подано матеріали про життя і творчість відомого подільського письменника Миколи Антоновича Мачківського, твори якого є ваговою складовою сучасної української літератури.

Видання адресоване юним читачам, вчителям, бібліотечним працівникам та всім, хто цікавиться літературою рідного краю.

Матеріали обговорені на засіданні науково-методичної ради Хмельницької обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г.Шевченка. Протокол № 1 від 15.02.2017 р.

Матеріал підготувала
Комп'ютерний набір

Дизайн обкладинки
Відповідальна за випуск

*Суховірська О.А.
Марчук Л.В.
Богданова О.Г.
Павлович А.Я.
Черноус В.Ю.*

З КНИГОЮ – ВІДМАЛКУ!

Юний читальнику!

Перед Тобою – книга. Тоненька. З гарними ілюстраціями. Куплена і подарована татом чи мамою. Взята в бібліотеці. Позичена в друга.

Не відкладай її “на потім”. Бери до рук негайно. Вона, ота книга, як добра фея, чекає на Тебе, щоб розповісти щось цікаве, збагатити новою думкою, поповнити Твої знання. У неосяжний книжковий світ поведе Тебе! І заохотить, неодмінно заохотить прочитати ще якусь книжку. Про Ведмедика чи Черепашку. Про сміливого легеня чи чарівну королівну.

Згадую своє дитинство. Воно припало на тяжку повоенну пору. Підручників не було. Зошитів не було. Чорнила не було. Жодного портфелика на весь клас, тим паче – кулькової ручки. Не горіла електрична лампочка.

А що було? Було бузинове чорнило. Були клапті довоєнних газет, якщо такі збереглися в оселі. Були полотняні торбини, куди ми клали свої саморобні зошити, і такі ж полотняні штанці і сорочечки. До самих морозів бігали ми в школу босоніж, бо взуття теж не було.

Світили нам газові каганці, склепані зі снарядних гільз. А найпекучішим було те, що багато моїх ровесників і я в тім числі, не діждалися з фронту своїх батьків. Росли напівсиротами. В удовиній обпатраній воєнною бурею халупці тривало те напівсирітське існування. Хліба не було. Податки, позика забирали в сім’ї останні копійки.

Але наші матусі не упали духом. Метою їхнього стражденного буття стало прагнення поставити на ноги дітей-напівсиріт. Тобто вивчити їх, дати в руки “шматок хліба”. І в цьому допомагала їм книга.

Як тільки появилася в селі книгоноша, наші мами кидали будь-яку роботу і бігли до тієї підводи, з якої так манливо зблискували райдужно книжкові новинки.

Буквально виривали з рук одна в одної нову книжку! Розраховувалися за неї десятком яєць, слоїчком сметани. Самі не мали що їсти, а за книжку віддавали останнє. Я з тих, кого отак прилучили до читання. І за це велика подяка моїй покійній вже неньці.

У дитинстві я тяжко хворів. Допомогли мені одужати, знайти свій шлях у життя улюблені літературні герої. З великою любов'ю назву їхні імена – Мартін Іден (з однойменного роману Джека Лондона), Павка Корчагін (з роману Миколи Островського “Як гартувалася сталь”), Олексій Мересьєв (з “Повісті про справжню людину” Бориса Пільового), Робінзон Крузо (з однойменної книги Данієля Дефо) та інші. Вони навчили мене мужності, витривалості, людської порядності, справедливості. І сьогодні такі герої потрібні. Ставши письменником, я про них, до речі, пишу в своїх творах. Це – геніальний поет-воїн, наш земляк Володимир Булаєнко (повість “Сорокодуби”), це – проскурівські підпільники (роман “Пароль – “Проскурів”), це – наші далекі предки князі Коріятовичі, які визволили наш край від татаро-монгольської орди, а після того заснували на Поділлі чимало міст і містечок (роман “Коріятовичі”), це – відважний угорський солдат Імре Габор (роман “Каратель”), який з великим ризиком для свого життя вихопив з полум'я і виніс з палаючої хати трирічну дитину, врятував її, це – дерзновенні літератори-шістдесятники (роман “До вежі черленої”), це – талановитий газда з Карпат Володимир Пицюк, який, опинившись на Хмельниччині, створив у Теофіпольському районі чудове фермерське господарство (повість “Кунча, XXI”). Усі вони – справжні герої, справжні люди, варті того, щоб з них брала приклад юнь. Вони надихнули мене своєю енергією, самовідданістю, любов'ю до своєї справи. Багато днів і ночей я затратив, щоб розповісти про них, про що свідчить цей біобібліографічний покажчик. Таких людей славлю і в своїх поезіях (збірки “В житах”, “З рідної хати”).

Юний друже! Живеш ти у вільній і незалежній Україні. Нелегкі часи переживає вона. На сході України триває загарбницька війна... Наші вороги хочуть знову

накинути на українську землю колоніальне ярмо. Тисячі її мужніх синів і дочок стали на захист своєї країни. Рости патріотом, справжнім українцем і ти.

І хай Тобі допоможе в цьому книга. Вона – найдорожчий скарб людський, рідне слово, дане нам Богом.

Читай, вчись, шануй! Рости освіченою і мудрою особистістю! І Тебе ніщо не здолає...

Микола Мачківський, письменник

4 лютого 2017 р.

ПРО ЖИТТЯ І ТВОРЧИСТЬ МИКОЛИ МАЧКІВСЬКОГО

МАЙСТЕР ХУДОЖНЬОГО СЛОВА

Знаний подільський письменник Микола Антонович Мачківський – дитина війни. Народився він 10 січня 1942 р. в селі Хоросток Славутського району на Хмельниччині. Народився тоді, коли по рідній землі ступав кований чобіт фашиста. Ох і важко було його матері виживати із малим Миколкою. Адже ще в лютому 1938 р. були безпідставно репресовані і розстріляні його діди – брати Ян, Юзик, Кароль. Невдовзі енкаведисти арештували і його батька Антона Івановича, дядька Миколу Івановича та їх сестер. З початком воєнних дій їх звільнили й направили в діючу армію. Обидва додому так і не повернулися – склали голови на кривавих воєнних дорогах. Дядько Микола загинув на фронті. Батьків військовий підрозділ був розгромлений фашистами під Ковелем. Поранений солдат Антін Мачківський потрапив у Рівненський концтабір, звідти був перегнаний у Янівський. Там і обірвалося його життя. Про долю батька син довідався через багато років по війні...

Отож залишився Миколка напівсиротою з мамою-вдовою у розваленій хаті. Скрута люта, жахи фашистської окупації, голод, холод, повоєнна розруха – все це зафіксувалося в пам'яті хлопчика на все життя і згодом знайшло відбиток у поезіях та прозових творах письменника.

Хлопчику було десять, коли до всіх бід додалася ще одна – важка недуга, тому навчання в школі доводилося

часто переривати. Оскільки матеріальне становище сім'ї було вкрай важким, підліток Миколка Мачківський вирішив влаштуватися на роботу.

Закінчивши восьмий клас Ганнопільської середньої школи, та добавивши собі два роки (адже не було ще й шістнадцяти), поїхав до Криму. Там працював на посадці садів та виноградників. Невдовзі повернувся до хворої матері, але, не знайшовши роботи в рідному райцентрі, подався до Кам'янця-Подільського. Там став працювати на спорудженні цукрового заводу. Важка та рутинна робота не заважала хлопцеві віршувати. Складати вірші він почав ще в рідному Хоростку. Ще тоді він написав поему "Тринадцятирічний хлопчик", яку надіслав до редакції районної газети. Там її належно оцінили і відмітили, що в хлопця є "божа іскра".

У Кам'янці-Подільському юнак почав відвідувати заняття міського літературного об'єднання, спілкуватися зі студентами-філологами, викладачами педінституту. Ось тоді і зрозумів – потрібно вчитися. У 1960 р. закінчив Кам'янець-Подільську міжрайонну заочну середню школу. В ці роки багато віршів друкував у місцевій молодіжній періодиці, познайомився з відомими письменниками, подружився з молодим поетом-земляком Миколою Федунцем.

У 1963 р. збулася мрія Миколи Мачківського – він став студентом факультету журналістики Львівського державного університету ім.І.Франка, який закінчив у 1968 р. Навчаючись в університеті, познайомився із рядом популярних на той час молодих поетів та журналістів – Романом Лубківським, Романом Кудликком, Маргаритою Малиновською. Вже відомі письменники Борислав Степанюк, Андрій М'ястківський, Олександр Матійко, Дмитро Білоус та інші посприяли, щоб ім'я Миколи Мачківського з'явилося на республіканській літературній орбіті.

Ще будучи студентом, влаштувався на роботу в редакцію Чемеровецької районної газети “Нове життя”. Згодом, із 1968-го, став працювати в Білогірській районній газеті “Радянське село”, де був відповідальним секретарем редакції, а з вересня 1974-го до 1980 року був редактором цієї газети.

Там, у рідних краях, розквітло поетичне слово Миколи Мачківського. У 1974 р. побачила світ його первісточка – маленька поетична збірка, де кожен рядочок вірша – то щирість, то роздум, то спомин, то біль душі, як от:

Сняться, сніться старенькій матері
Син і давні його листи...
В поле краснее, в поле макове
Літо бабине з кіс летить.

(Вірш “Макове поле”).

А далі – не забарилася ще одна збірка “Червоний рушник” (1979 р.), в якій поет щиро уславлює рідну землю, залюблених у працю земляків, а ще – римує пам’ять про тих, хто відстояв рідний край в буремні роки. Він часто друкується в місцевих періодичних виданнях.

У 1981 р. молодий поет, журналіст Микола Мачківський був запрошений на роботу до редакції Хмельницької обласної газети “Радянське Поділля” (нині “Подільські вісті”) і “Корчагінець” (пізніше “Ровесник”). Обіймав у редакціях різні посади: випускового, літредактора, літконсультанта, кореспондента. Згодом редагував газету “Подільська панорама”, був відповідальним секретарем газети “Вечірній Хмельницький”, науковим співробітником музею “Літературна Хмельниччина”. Отож, усі 80-90-ті роки Микола Антонович невтомно трудився на журналістській ниві – творчій, рутинній, клопітній і ніколи-ніколи не полишав письменницького пера.

Одна за одною виходять збірки його поезій: “Живий дощ” (1983), “Зав’язь доброти” (1986), “Осілля радість” (1990), “Розімкнуте коло” (1994), “Вибране” (1994), “Далечінь” (1997), “Лугова незабудка” (2001). Майже всі ці книги видавалися в таких відомих видавництвах, як

“Радянський письменник”, “Каменяр”, “Молодь”, “Український письменник”, “Доля”.

Непрості то були роки – роки неспокою, тривоги, роки становлення незалежності рідної України. І все це знайшло відбиток у його творчому доробку.

Розмірковуючи про поезію М.Мачківського, відомий подільський письменник Б.Грищук писав: “Можна на кожному перехресті волати (до того ж заднім числом) про любов до України, але чи завжди й беззастережно повірить хтось у щирість того аж ніяк не голодного волання! А можна тихо і просто, без вживання слів “Україна”, “батьківщина”, “любов” мовити про дощ, про дядьків, які ховаються під віз, аби перекусити чим Бог послав на житній стерні, поки

Січе, січе чумацький дощ

І хліб дядькам присолює, –

можна отак написати – і ти повіриш: ото і є батьківщина! І дощ тут, можливо, не просто атмосферне явище, а зібрані у тисячоліттях сльози незліченних поколінь, висіювані з горішніх вітрів на стратотерпну вкраїнську землю”.

“Макове поле”, “Пам’ять”, “Золота барва”, “Голос доброї людини” (поема), “Подільський зяб”, “Реквієм вишивальниці”, “Люлька”, “Біла повінь гречок”, “Осіння мозаїка” – це поезії, які ввійшли золотою сторінкою в українську літературу кінця ХХ століття. Значна частина його поезій цього періоду присвячена селу, рідній природі, хліборобській праці. Він вірить, що настане час і молодий хлібороб стане вільним хазяїном на своїй ниві. Через постичний образ, через почуття звертається до совісті кожного із закликом порятувати життя на землі: “Не гаймося сьогодні, бо завтра що вдихнемо ми?”, – застерігає поет.

“Поезія Миколи Мачківського наскрізь пройнята добротою, і це його головний “козир”, яким він прихиляє до своїх книжок вдячних читачів. Любить життя, а конкретно – “маленьку людину”, яка обезсмертнює “людей великих”, любить хату “в білім цвіті”, до якої раз у раз повертає свій погляд, криничку, що “оту хату при собі трима”, річечку, яка ось-ось погасне і яка вже влітку, коли пересихає, живе лише в своєму імені.

Поетом може бути лише та людина, яка має добру душу. Ось придивімося, довідаймося: чи не він ото виходить вечорами з хати, щоб погодувати осмілілого в потемках їжачка, спрямувати незнайомого подорожнього в неосвітлений провулок, перепинити машину для жінки з немовлям?.. То він, Микола Мачківський” – так в одній із статей відгукується про поета Мачківського український письменник Олександр Матійко.

В лютому 1979 р. Миколу Антоновича Мачківського прийнято до Національної спілки письменників України, а з грудня 1980-го – він член Національної спілки журналістів України.

Кінець 90-х-початок 2000-х років ознаменовані для поета М.Мачківського новим творчим витком – він почав майстровито писати прозу. З-під його пера виходять гарні нариси, етюди, літературознавчі розвідки. Ще у 1994 р. побачила світ документальна повість “Сорокодуби” про поета-воїна Володимира Булаєнка, його предтеч, сучасників і спадкосмців. Микола Антонович зібрав усе можливе, що так чи інакше пов’язане із життям цього талановитого поета-воїна.

“Що за книга вийшла з-під мого пера? Документальна повість, роман-есе, літературознавче дослідження, краєзнавчий нарис?” запитує себе у повісті автор і відповідає: “Не знаю. Гадаю, що тут є всього потроху. Але насамперед – це лист до тебе, Володю. Лист на фронт, лист в окоп. Я весь час бачу тебе при світлі каганця з гільзи. Бачу твоїх фронткових побратимів, гарматну обслугу, яку ти виручив в останню годину свого життя. Я чую хрипкі солдатські голоси, в які влітаються ритми твоїх поезій, уявляю атакуючу шеренгу, в якій лопотить на вітрі твоя “сіра, прострелена” шинеля, планшетку, куди ти, можливо, заховав свої щойно написані вірші, – і мені здається, що ти ось-ось оглянешся і угледеш нас, людей кінця другого тисячоліття”. Так схвильовано і лірично звертається, пише про Володимира Булаєнка наш сучасник – Микола Мачківський. Недарма, Олесь Гончар – прославлений український письменник-фронтвик, прочитавши “Сорокодуби”, написав

у своєму “Щоденнику”: “Чудова річ!”.

Перелопативши та вивчивши сотні документальних матеріалів про Проскурівське підпілля в роки Другої світової війни, письменник вперше оприлюднив друкованим художнім словом жахливі сторінки історії рідного краю, увіковічнив героїчну боротьбу наших земляків проти фашизму в художньо-документальному романі “Пароль – “Проскурів” (1997 р.).

Твір складається із семи повістей, кожна з яких несе в собі певне ідейне та образне навантаження. Щиро і зворушливо автор розповідає про саме Проскурівське антифашистське підпілля, його найактивніших учасників – Миколу Храновського, Петра Семенюка, Марію Трембовецьку, Павла Вітанова, Карла Кошарського, Марію Ченаш та інших мужніх молодих людей. Письменник відтворює образи та події з документальною точністю, водночас художньо домислює ситуації. Розкриваючи тему підпілля, автор в окремій главі розповідає нам про місто, в якому це підпілля діяло, його історичне минуле. На окремих сторінках роману йдеться про Т.Шевченка, М.Орловського, О.Купріна, Л.Українку. Неабиякий поштовх для роздумів дають цитування щоденників мандрівника Ульріха фон Вердума, підпільника Карла Кошарського, оунівця Орлича та екскурс у повоєнні часи, тобто автор показує історію рідного Проскурова в різних ракурсах, всебічно. Згодом за романом “Пароль – “Проскурів” було знято художньо-документальний фільм.

“Я завжди цікавився історією, – зізнавався в одному з інтерв’ю Микола Антонович. – Написав чимало віршів на історичну тематику, захоплювався чужими романами про нашу минувшину. Читав Павла Загребельного, Романа Іваничука, Юрія Мушкетика, Раїсу Іванченко, Івана Білика, Володимира Малика... Одне слово, до цього жанру мене тягнуло”.

І ось у 2000 р. на суд читачів з’явився новий роман Миколи Мачківського “Чорний дяк”. Цей цікавий роман – про життя і творчий слід нашого земляка, давнього українського письменника-полеміста Ісайю Кам’янчанина.

Автор простежує все трагічне життя Ісайї. Як відомо, на Ісайю Кам'янчанина було зроблено наклеп, обвинувачено в ересі, за що по велінню московського царя Івана Грозного, він потрапив у монастирську тюрму на цілих двадцять років, отримав ярлик "чорного дяка". Але навіть у тих нелюдських жакливих умовах Ісайя Кам'янчанин не втрачає величі людського духу, невтомно працює: переписує книги, робить переклади, вірить у царство небесне і сподівається на те, що всім буде воздано по заслугах. Вірою він перемагає біль, відчай, розлуку з рідним краєм. Зображуючи трагічну долю земляка-подолянина, автор нагадує нам, читачам, що довелось пережити українському народові за свою багатовікову історію.

В романі ми зустрінемо й інших історичних осіб – земляка і побратима Ісайї – письменника-просвітителя Герасима Смотрицького, князя Василя-Костянтина Острозького, першодрукаря Івана Федорова, польського короля Сігізмунда II Августа, французьку королеву Катерину Медічі та інших.

Так сталося, що у двохтисячні роки письменник в основному працював над художньо-документальними творами. У 2002 р. з-під його пера вийшов роман-есе "Провесінь в імлі" про відомого українського прозаїка, літературознавця, перекладача і громадського діяча Олександра Деко, який довгий час жорстоко переслідувався тоталітарним радянським режимом. Теплі та дружні стосунки були в Олександра Деко з подільськими літераторами. У свій час Деко написав чудову повість "Журливий заспів" про класика української байки Леоніда Глібова, життєпис якого тісно пов'язаний із Чорним Островом. А ще Олександр Деко написав повість-хроніку шепетівського гетто "Кедойшім", яка є яскравим звинувачувальним документом проти звірств фашизму. Отож, Микола Антонович Мачківський в художньо-документальній книзі "Провесінь в імлі" цікаво та достеменно розповів нам про життя, творчість та громадську діяльність цієї непересічної людини.

У 2005 р. на неозорому літературному лані Хмельниччини побачив світ ще один роман М.Мачківського

– роман-життєпис “До вежі черленої”.

“Свого часу автор мав нагоду поспілкуватись із головною героїнею роману – талановитою українською поетесою, прозаїком, перекладачем Наталею Кащук, іншими відомими людьми, які знали “поранену горличку поетичного саду”, як кажуть про неї земляки-подоляни.

Твір, отже, про нашу незабутню сучасницю. Жила, любила, страждала, творила, боролася з тяжкою недугою, спричиненою, так би мовити, “поверхневими нерівностями рельєфу серця”, і передчасно пішла за вічну межу. Залишилось недожите, недолюблене, недоспіване...” – пише в передмові до книги Микола Антонович. Змальовуючи трагічну долю талановитої літераторки (змалку вона тяжко хворіла, в молодому віці в клініці Амосова їй було зроблено дві операції на серці, а під час третьої – пішла у засвіти), письменник показує і українську творчу інтелігенцію другої половини ХХ століття, зокрема славетних подолян Євгенію Гінзбург і Тамару Сис-Бистрицьку, які були першими наставницями юної Наталії Кащук. Зворушливо розповідається в романі про зустрічі поетеси з видатними майстрами слова Павлом Тичиною, Максимом Рильським, Платоном Вороньком, про її дружбу з поетами Василем Симоненком, Степаном Будним, Віктором Кушніром, кіноактором Іваном Миколайчуком, скульптором Галиною Кальченко та іншими. Про роман “До вежі черленої” досить схвально відгукнувся поет-шістдесятник, один із близьких друзів Наталі, Микола Сом: “А книжечка Миколи Мачківського (кажу не для банальності) написана з великою любов’ю до Наталі, до мого добірного і вічно юного товариства перших шістдесятників. Не кожную книжку – поетичну чи прозову – я беру із собою на свої уроки з літератури, коли йду до школи. Але цю візьму з радістю...”.

Давня і щира дружба єднала поетів-земляків Миколу Мачківського і Миколу Федунця. Отож, про колегу по перу, одного із наймолодших поетів-шістдесятників, лауреата багатьох Міжнародних та обласних літературних премій Миколу Федунця письменнику Миколі Мачківському було що сказати. Тому у 2005 р., у щойно заснованій

Хмельницькою обласною організацією Національної спілки письменників України серії “Хранителі рідного слова”, з’явилась повість-портрет М.Мачківського “За сонячний промінь тримаючись” (десять стежин поета Миколи Федунця).

У десятих розділах-стежинах, з яких складається повість, емоційно та цікаво розповідається про життєві і творчі кроки самобутнього поета Миколи Федунця, його поетичні твори – повнокровні, гуманні, мудрі, що нагадують людині про її призначення на землі.

“...Хто візьме до рук цю книгу, належить пройти тією ж дорогою, що уявляється не битим шляхом, а ледь помітною, ніким, окрім поета, несходженою стежиною. І не одною – чимало їх звідав він на рідній землі і поза її межами. Та всі вони еднаються в одну, в ту, котра стала мовби канвою його життя і творчості” – мовить письменник в розділі “Слово на початок”.

Невдовзі серію “Хранителі рідного слова” М.Мачківський поповнив ще однією літературознавчою повістю “Живи – як сад...”, в якій йдеться про неординарну особистість – кам’ячанина Мар’яна Красуцького – відомого українського письменника і громадського діяча, лауреата Всеукраїнських премій імені Ю.Яновського та Я.Галана, заслуженого журналіста України. Ця книга сприяє значному поповненню наших знань про кращі набутки літератури рідного краю.

Не забував Микола Антонович у ці роки і про поезію. Збірка “Монолог тиші” (2006) укладена з нових поезій. До неї ввійшов і цикл віршів, перекладених на російську мову відомим російським поетом Юрієм Денисовим. А збірка нових поезій “А трава – як любов!..” наперекір традиції відкривається інтимною і пейзажною лірикою. Але цим її тематика не вичерпується, адже тут є і вірші про творчі радощі, муки, про страшні роки війни та репресій, про тяжкі реалії селянського життя:

Мій дім чи дим,
Сільце-село чи весь,
Лиш вам належу я увесь.

І щастя бути молодим
Мені од вас дано навіки.
Такими й прадіди, діди
Лишились...
Пращурні сліди
Не в давнину ведуть – сюди,
Не в дим, а в дім,
До світлих вікон...

(Із збірки “А трава – як любов!”)

У 2010 р. літературну скарбницю Хмельниччини скрасив ще один історичний роман – роман-міф М.Мачківського – “Коріятовичі”. До написання роману автора підштовхнула одна із поїздок до сучасного Кам’янця-Подільського, в якому тепер є вулиця імені князів Коріятовичів. На збір історичних матеріалів про князів Коріятовичів письменник витратив біля десяти років праці. “Чи актуальна ця тема нині? – запитує письменник і відповідає – Навіть дуже. Коріятовичі – литовські князі, які в чотирнадцятому столітті управляли Поділлям, не тільки будували і відроджували наші міста і містечка, але й усіляко оберігали український світ... Литва заговорила руською, себто українською мовою. “Ми старини не рушимо, а новини не вводимо” – говорив великий князь литовський Ольгерд. А що тепер робиться? Україні весь час погрожують введенням другої державної мови. Бачте, іншого виходу нема. Неправда, прочитайте мій роман “Коріятовичі” – і переконаєтеся, що розумний вихід є. Якщо він був у сиву давнину, то тепер тим паче...”. Отож, в романі йдеться про братів князів Коріятовичів, котрі допомогли своєму дядькові Великому Литовському князю Ольгерду розбити татар на Синіх Водах у 1362 р. і згодом осіли на своїй материзні у Пониззі і Поділлі та відбудували край після спустошення. Звісно, така історична проза дає безцінні знання маловідомих сторінок минувшини рідного Поділля.

Селянин з діда-прадіда, Микола Антонович Мачківський, завжди переймається проблемами села, його біди він чує серцем. Отож, наприкінці двохтисячних у письменника визріла ідея створення твору, в якому постала б

незавидна доля сучасного українського села. Так з'явилася на світ повість-есе "Кунча. ХХІ" (сільські нотатки письменника Ч.) (2012 р.). Автор нотаток, письменник Ч їде в подільське село Кунчу, де знайомиться з місцевим фермерським господарством і його очільником Володимиром Пицюком. Як справжній газда, фермер взявся за наведення порядку, зрозумів селянську душу і зумів врятувати від загибелі працююче українське село. Повість М.Мачківського "Кунча. ХХІ" – це велика данина, пошанівка праці селянина і взірць того, як відродити українське село.

Через п'ятнадцять років після виходу в світ роману про Проскурівське антифашистське підпілля М.Мачківський повертається до теми всенародного опору чужоземним загарбникам у роки Другої світової війни. Форма нового твору дещо незвична: автор бесідує з колишньою підпільницею Марією Ченаш. Мова йде про ще одного героя-підпільника Миколу Ченаша – рідного брата Марії. Так у 2013 р. вийшла з друку повість-діалог з авторськими ремарками "Брат і сестра".

Жорстока правда війни постала ще в одному творі письменника – історичному романі-реквіємі "Каратель" (2015). У творі йдеться про невігадані факти і події, що відбулися в нашому краї в роки Другої світової, про трагедію спалених фашистами сіл Губельці і Волиця, про життя під час окупації та гірке буття дітей війни. Поряд із цілком впізнаваними героями діють тут антигерої, як от каратель Імре Габор. Цьому угорському солдату, в якого все-таки прокинулось милосердя, завдячує життям рідне село письменника Хоросток Славутського району, яке карателі дивом не спалили. Отож, письменник зумів зазирнути у найглибші закутки душ і своїх антигероїв, очевидно, щоб показати, що не всі були карателями за переконаннями. А ще спробував прослідкувати шлях падіння цілком нормальної молодого людини до карательської психології в умовах війни.

Пишучи прозу, не полишав письменник і свою улюблену справу – віршування. "Синє небо і чорна земля" (2015) – нова книга поезій Миколи Мачківського. В ній є всього: і смуток, і любов, і роздуми, і біль:

Свищуть кулі над Україною,
Розпанахують землю “Гради”.
Стала рідна хата руїною,
Завалилась від “братньої” зради.

Відтепер це повічно болітиме,
Мо’, сусід сусідові простить.
Та “міжбратня” пекучка тлітиме,
Не забудеться “градівський” розстріл!

(Із книги “Сине небо і чорна земля”)

З-під пера письменника на сьогодні вже вийшло 25 книг поезій і прози. А нещодавно, напередодні 75-ліття письменника, побачив світ однотомник вибраних поезій “З рідної хати” (2016). Тут вміщено поетичні твори, написані автором протягом 55 років літературної діяльності. Поєми, притчі, балади, ліричні мініатюри, переклади – таке жанрове розмаїття цього доробку. Тематика цих поезій невіддільна від того, чим жила українська література в другій половині двадцятого – початку нинішнього століття. Книга вщерть насичена життєвими образами, долями, переживаннями, драматичними моментами самого автора. Більшість віршів засівають в душу читача яскраві враження, неабиякі уявлення, добрі почуття. Ця книжка – це певний підсумок створеного та пережитого письменником.

Собі – на 75-ліття

Змінився світ. І не лише довколишній,
Бо й я, збагнулося, уже не той:
Мій світ тепер невизначеного кольору,
Загублено якийсь його фотон.

Не знаю, що примеркло, що змінилося,
Коли відміна дивна промине,
За що воно купилося-зманилося,
Кому й для чого лишило мене?

Та не примішую сюди політики,
Бо світ мій щирий –

з ласки і краси!

Життя моє відмітилось,
відлітилось,
У холодніші сплинуло часи...
(З книги вибраних поезій
“З рідної хати”)

Поет, прозаїк, літературознавець Микола Антонович Мачківський – цей талановитий майстер слова за свій плідний письменницький труд удостоєний багатьох почесних нагород. Він – лауреат Міжнародної літературної премії ім. Івана Кошелівця (2001), обласних премій – ім. Володимира Буласенка (1993), ім. Микити Годованця (2002), міської ім. Богдана Хмельницького (1997), міжобласної – “Скарби землі Болохівської” (2008) та Хмельницької читацької літературної премії “Марічка” (2017).

В одному з інтерв'ю на запитання: “Що, на вашу думку, може об'єднати українську націю?” – Микола Антонович відповів: “Книга. Тільки вона. Як Біблія об'єднує мирян, так українська книга об'єднує народ. Хай кожен стане бодай читачем. Тоді наберемося мудрості і сили. Позбудемося розбрату, хамства, лукавства. Бо книга – душа нації, її чистота, божественність”.

У рідному с. Хоросток з колегами по перу

І сьогодні Микола Антонович Мачківський плідно трудиться, має багато цікавих творчих планів та задумів. То ж від усієї читацької аудиторії – і дорослих, і ще зовсім юних щиро бажаємо Миколі Антоновичу Мачківському – майстрові художнього слова, життєлюбу, працелюбу – міцного здоров'я, невсипущої наснаги у творчості і щасливого довголіття!

Олена Суховірська

ОЗНАКИ ЗРІЛОСТІ

(про нові поезії Миколи Мачківського)

Протягом останніх півтора десятиліття подільський письменник Микола Мачківський більше працює як прозаїк. Видав низку художньо-документальних повістей і романів: "Сорокодуби", "За сонячний промінь тримаючись...", "Живи – як сад...", "Пароль – "Проскурів", "Чорний дяк", "Провесінь в імлі...", "До вежі черленої", "Коріятовичі"...

Але хоча "поезія – то мова молодих", лірична стихія продовжує утримувати М.Мачківського в полі свого тяжіння. З початку 90-х опубліковано поетичні збірки "Розімкнуте коло", "Вибране", "Далечінь", "Лугова незабудка", інші.

Новим цікавим кроком на цьому шляху стали книжки "Монолог тиші" (2006) та "А трава – як любов!.." (2010). Вони задемонстрували подальше углиблення поета в художнє осягнення буття української нації, її історії, намагання вийти на шлях духовного розвою. Автор пильно вдивляється у "броди пам'яті" народної, простежує зміни у психології сучасника, утверджує добротворчі начала в людині.

М.Мачківському болять українські негаразди останніх років. Соціальні проблеми знаходять у творах поета яскраве, гостро емоційне вираження. Його ліричний герой з радісним піднесенням говорить про те, що "випростується дух, з колін встає незримо", але акцентує "Сумні руїни замість клубу, Сумне зобиджене село..." і схвильовано запитує себе і нас з вами: "То що ж робить новому храму – Оплакувать загибель сіл?". Цей болісний мотив звучить і в публіцистичному реєстрі, і в медитативно-ліричному. Інколи в ньому

вчуваються і ноти фольклорного плачу:

*Куди ж ви зникли,
українські села,
Чому вас морок небуття покрив?
А ви ж пливли в житах,
мов каравели,
І хатні стіни –
білизна вітрил.*

У віршах М.Мачківського відлунює пам'ять про Другу світову, яка для мільйонів українців таки була Вітчизняною. Багатьом з цих творів властива масштабність художнього мислення, опуклість, зримість картин, створених поетовою уявою, природність і змістова місткість поетичного узагальнення:

*Орали поле генерали,
Та не плуги пустили – траки.
А жерла грізні упирались
У посинілі з туги маки...
А там, як висохле колосся,
Ряди солдатські догоряли...
Лишилось тільки суголося:
– Орали поле генерали!*

Свіжі штрихи до образних портретів Т.Шевченка, І.Франка, Лесі Українки додає цикл "Рушниками осяяні". Вдало виписано психологічний портрет М.Смотрицького в однойменному вірші. Зауважуємо при цьому вміле використання звукопису, до якого автор вдається нечасто:

*Затремтиш,
як осіння листина:
Тут же Смотрич,
а там – Палестина.
Ірод горне гарячі піски.
Але люд випікає паски,
Воскресіння
Проводячи сина...*

Автор не блукає второваними поетичними стежками. Він – шукач. Шукач нових образних ходів, нового змісту. А

віднаходження його в найбуденніших, найнепримітніших реаліях – одна з найприкметніших ознак творчої манери цього письменника. Неодномірність поезики, багатозначність мікро-і макрообразу знайшли широкий вияв ще в попередніх книгах – “Зав’язь доброти”, “Осіння радість”, “Розімкнуте коло”, “Далечінь”. У збірці “Монолог тиші” самонастанова поета на глибинне художнє осягнення дійсності наближається до концептуальної. В цьому ряду вірші “Генген подаленів мій ген...”, “Та якось, речуть письмена...”, “Денне, пригасаюче світило...”, “Після мовчання”, “Неприручений час”, “Броди пам’яті”, “Січневий парадокс”, “Любов одвіку плине, як ріка”, “Пливуть парасольки, пливуть, як хмаринки...” та ін. В цьому ряду – і цикл “Вечірні притчі”.

Медитативні і сугестивні первні в ліриці М.Мачківського часто переплітаються, взаємодоповнюють один одного на шляху реалізації художньої ідеї. Їх взаємодія служить цілісному сприйманню читачем думок і настроїв ліричного героя:

*Пливуть парасольки, пливуть,
як хмаринки,
Як пасма туману, білють з долинки.
Пливуть мимо саду, минають ворітця.
І злагода з ними: мовчїть, не сварїтьсѧ!..
Пливуть парасольки –
все ближче іскріння:
Мо, з мороку ночі якесь покоління
Воскресло, устало, тамує ридання –
Цивілізація вимерла, давня?
А може, удови бредуть по планеті –
Адреси полеглих знайшли у газеті?
Пливуть парасольки –
не знати причини.
Та відаєм – відки, з якої долини...*

За теорією рецептивної естетики читачеві надаються можливості для творення власного тексту з даного. Літературний твір, як зазначає О.Галич, – це лише подразнювач, що збуджує, викликає до життя ціле море

думок, емоцій, уявлень читача, пов'язаних з його власним, а не письменницьким досвідом. Щоб викликати у реципієнта потік відповідних асоціацій, автор певним чином організовує свій текст, вибудовує його як образотворчу систему. Характерною ознакою твору в такому випадку є невизначеність, певна прихованість змісту, який прояснюється в результаті цілеспрямованої рецепції тексту. Особливу роль при цьому виконують ключові образи. У вище цитованому вірші це насамперед образи парасольок і долини. На початку твору поет уводить читача у світ невідомого, заворює загадковістю описуваного явища, а потім, ніби стиха перемовляючись з ним, читачем, висуває різні можливі версії-розгадки незвичайної візії. Неостаточність розгадки, лише наближення до неї, і складає "родзинку" змісту асоціативного ряду.

Можливо, долина – то потойбічний світ, можливо, парасольки – то душі людей, яких уже немає з нами. Однак суть – не в однозначності розгадки потоку парасольок, що "Як пасма туману, біліють з долинки". Суть у самому дотиканні до таємниці. Тобто – до Поезії.

А в книзі "А трава – як любов!.." образною повновагістю, формозмістовною цілісністю, ліричною повнотою виділяються вірші "Гора Сінна", "Пам'ять", "Господи! Допоможи тому дитяті...", "Село у травні", "Хоросток", "Хоча нема в помині сонця", "На одвічний мотив", "Валун" та інші.

Особливо цікавим є цикл "З литовського епосу". В його строфах оживають мало знані нашим читачем постаті української та литовської історії: Ольгерд, Давид, картини битви на Синіх Водах, художні полотна Чюрльоніса.

Однак і в цій збірці хист М.Мачківського проявляється передовсім у здатності глибоко прозирати буденні явища, переживати їх, а відтак – переймати своїми переживаннями реципієнта. Чи, може, перебільшуємо, стверджуючи це?

Вчитаймось у вірш "Базарчик". Здавалося б, що може бути прозаїчнішим за сучасний міський чи сільський ринок? Що може знайти тут поет? Виявляється, може. Якщо виповнений любов'ю до людини, розумінням її щоденних

турбот, тривоги, надій.

У зазначеному творі М.Мачківському вдається пробудити у читачеві прихильне, співчутливо-ніжне ставлення до дійових осіб локального базарного дійства, розкрити психологію сучасної “маленької людини”, відкрити новий ракурс традиційної теми світової літератури:

*На цьому базарчику
Торгують не всім.
І продавців –
тільки сім.
Один – у неділю,
А другий – у середу
Або ярмаркує,
Або пасе череду.
А третьому з них,
побратиму молодшому,
Товктись повсякчас
В павільйоні молочному...*

Для надання створюваному образу зримості, об’ємності добре слугує інтонація вірша. Образний мікросвіт любовно локалізується завдяки вдало вибраній ритміці, семантичному змісту рими, що використана у перших рядках: всім – сім. А дактилічна (“блоківська”) рима останніх рядків цитованого уривка тамує в собі складний спектр героїв. У ній вчувається розчароване “ех” (середу – череду) і згорьоване “ох-ой” (молодшому – молочному), як одвічне зітхання, що викликається у простих людей екзистенційними перипетіями.

Завершується вірш рядками:

*А більш нічого
на тому базарі.
Скупо...
Лиш очі допитливі –
сірі, блакитні, карі...
Хіба їх купиш?*

Тут і думки про ситуацію окраденості, в яку знову потрапили українці, і вміння поета розгледіти у своїх героях окремішній духовний світ, і драматизм буття сучасної

“маленької людини”. Згадуються (не заради захвалювання автора, а для чіткішого уявлення суті цього явища) деякі твори світової і вітчизняної літератури на зазначену тему, зокрема “Шинель” М.Гоголя, новели Г.Мопассана, С.Цвейга, “Зневажені і скривджені” Ф.Достоевського, твори В.Стефаника, Г.Белля, Григора Тютюнника...

Не зайве буде сказати, що Микола Мачківський дебютував як поет на сторінках всеукраїнської преси у другій половині шістдесятих років минулого століття. Вже тоді на нього звернули увагу досить відомі поети. Свого часу про його вірші писали Олекса Ющенко, Борислав Степанюк, Петро Біба, Петро Осадчук, Олександр Матійко, Григорій Кулеба, Віктор Терен, Тарас Салига, Анатолій Гризун, Олена Логвиненко, Галина Кирпа, а з наших подільських літераторів – Микола Скорський, Григорій Храпач, Іван Рибицький, Петро Карась, Микола Федунець, Броніслав Грищук, Аполлінарій Мацевич, Василь Кравчук, Мар'ян Красуцький, Віталій Мацько, Віктор Лінник. Не просто так писали. В його не надто голосних рядках відчувався потяг до точного й не затертого слова, цікавого поетичного образу, тяжіння до певного кола тем (переважно з сільського життя), тобто проглядався художній світ, який набув нових, виразніших рис у нинішніх книгах “Монолог тиші” й “А трава – як любов!..”. Вони дають підставу говорити про зрослу літературну майстерність, творчу зрілість Миколи Мачківського, поета, який публікує свої вірші не часто, не з будь-якого приводу, а тільки тоді, коли до цього спонукає внутрішня потреба.

Звісно, то знакові поезії в його доробку, здебільше такі, як вірш “Броди пам'яті” (новий, досконаліший варіант має назву “Як русла...”). Він позначений філософським осмисленням буття природи, соціуму, окремої людини, має багатопланову образну структуру. В процесі його рецепції у свідомості читача асоціюються “бистрі й сині води”, “мости і острівці”, “мілкі й глибинні броди”, річка, що плине в далину, буття індивідуального і всенародного. Поет вбачає в ньому провіденційний зміст:

У пам'яті нема такого броду,

*Щоб у "нікуди" хитрувато вів,
Є брід як тасмниця твого роду,
Як поєднання кривне берегів.*

Вдалих творів у Миколи Мачківського достатньо, щоб уважати його помітною творчою особистістю. Їм властива мистецька повнозерність, свіжість, які найчастіше зроджуються глибокою асоціативністю художнього мислення:

*... від морозу
Не згинуть траві,
Що зблиснула, як розум
У білій голові.*

Своїми стильовими особливостями поезія М.Мачківського органічно вписується в русло так званої "тихої лірики", виразно проявленої у творчості Л.Талалає, С.Йовенко, Г.Світличної, Н.Гнатюк, П.Засенка, Д.Чередниченка...

Звичайно, прискіпливе критичне око може вивудити й промахи. Десь вірш надміру прозаїзується, десь автор не уник лобового мислення, десь не виправдано підкорився римі. Але то – винятки. Загалом же нові книги засвідчують подальше творче зростання поета.

При уважному причитуванні тексти М.Мачківського відкривають небуденний кут зору на світ. Вони художньо інформативні. А ще вони випромінюють світло добра і любові, що в нашій літературі останнього часу стали дефіцитом.

*Іван Прокоф'єв,
доцент кафедри історії української літератури
та компаративістики Кам'янець-Подільського
національного університету імені І.Огієнка,
кандидат філологічних наук, член НСПУ
(передрук із книги М.Мачківського
"А трава – як любов!..")*

В.Горбатюк, В.Васкан, М.Тютюнник, М.Мачківський

ЯСНОЗОРА МУЗА МИКОЛИ МАЧКІВСЬКОГО

На запрошення письменника неодноразово бував у його мальовничому селі Хоросток, що на Славутчині, й щоразу ловив себе на думці: “Якими стежками-доріжками малий Миколка лопотів босоніж у поля, які чарівні краєвиди полонили його душу, якщо він ще школярем почав їх оспівувати у своїх віршах!”. Ніхто з односельців (та й, певно, сам юний поет) не думав, що саме це прекрасне поліське село подарує світові талановитого майстра слова, члена Національних спілок письменників та журналістів України, лауреата багатьох премій – Міжнародної літературної ім. І.Кошелівця (2001), ім. В.Буласки (1993), ім. Б.Хмельницького (1997), ім. М.Годованця (2002), “Скарби землі Болохівської” (2008) – Миколу Мачківського.

Його літа сповнені творчим жнивом, щедрим, врожайним. Нині на високоліття поет дивиться так, як хлібороб стежить за борозною чорнозему, що лягає рівно з-під лемеша й вилискує на сонці, дивиться і втішається думкою про ниву, що незабаром заколоситься. Любов і природа, рідне Поділля й екологія душі – лейтмотив поезій та прози Миколи Мачківського.

Народився грізної пори – 10 січня 1942 року.

Вживали вдвох із матір'ю, бо за кілька днів до війни енкаведисти ув'язнили батька і дядька Миколу. З початком воєнних дій їх звільнили й направили в армію "искуплять вину". Обидва додому так і не повернулися. Попри важкі повоєнні роки хлопець навчався, здобував освіту в Хоростоцькій восьмирічній і Ганнопільській середній школах. Але через матеріальні нестатки довелось навчання покинути. Не маючи й шістнадцяти літ, Микола приписав собі два роки й гайнув у Крим висаджувати дерева, виноградники.

Згодом перебрався в Кам'янець-Подільський, влаштувався кочегаром на цукровому заводі. Тут став відвідувати заняття міського літературного об'єднання, здобув свідоцтво про середню освіту в міжрайонній заочній школі. Його вірші прочитав байкар Микита Годованець, який підтримав талановитого юнака. 1963 року без відриву від виробництва Микола став студентом факультету журналістики Львівського державного університету імені І.Франка, який закінчив 1968-ого. Починаючи з 1960 року, вірші, статті Миколи Мачківського зарясніли на шпальтах районної та обласної молодіжної газет. Як стверджує сам поет, першими наставниками на творчому шляху були письменники Микола Яровий, Іван Сочивець, Іван Рибицький, Микола Скорський (керівник обласного літературного об'єднання). Ще студентом влаштувався на роботу в редакцію Чемеровецької районної газети "Нове життя", де обіймав посаду завідувача відділу листів і масової роботи. Згодом був заступником редактора, редактором Білогірської районної газети "Радянське село", працював у редакціях обласних газет "Радянське Поділля", "Корчагінець", редактором газети "Подільська панорама", завідувачем кабінету молодого автора при обласній організації СПУ, обирався заступником голови обласної організації НСПУ...

Поворотним пунктом у біографії письменника стала посада наукового співробітника обласного музею "Літературна Хмельниччина" (1992-1996). Поворотним тому, що літературознавча, дослідницька діяльність вплинули на

жанрову палітру його творів. Ні, віршування не закинув, але початок 90-х років минулого століття ознаменований для нього захопленням великою та середньою прозою. З-під пера виходять повісті і романи “Сорокодуби”, “Пароль – “Проскурів”, “Чорний дяк”, “Коріятовичі”, “Кунча, ХХІ”, “Брат і сестра”, “Каратель”, видав біографічні повісті, в яких створив літературні портрети своїх побратимів. І, звичайно, не розлучається з лірикою, друкує збірки поезій “А трава – як любов”, “Синє небо, чорна земля”...

Поезія Миколи Мачківського жанрово й тематично розмаїта. У доробку – ліричні мініатюри, балади, віршовані новели, притчі, поеми. Основна тематика – сучасне село, хліборобська праця, легенди й перекази рідного краю, пейзажна й інтимна лірика. Добре володіє словом, мова його творів жива, образна, віршам і поемам притаманні епічність, сюжетність, мелодійність.

Клубочок, що підкотиться до горла,
Гіркий, аж застилають сльози очі.
Яка б людина не спізнала горя,
У ній щемливий стиснеться клубочок.

І вишине відтіль, з самого денця,
І другим серцем в тілі затріпоче.
Тоді людині до кінця збагнеться,
Чого від неї перше серце хоче.

А хочеться, звичайно, доброти, бо й сам поет – світла особистість, яка відчуває таїну і красу слова, вміє майстерно, образними штрихами розкрити внутрішню суть рідної мови. Через призму художності слово майстра пера оживає, набирає життєдайної сили, і ця образна, емоційно наснажлива сила вигранює діамантово на сторінках його книг, зваблює серця читачів, прихильників невсипущої творчості Миколи Мачківського – життєлюба і працелюба, на письмовому столі якого (на власні очі бачив) лежать чимало рукописів – то майбутні книги. Сподіваємось, усі творчі плани письменника незабаром здійсняться.

Нині на адресу ювіляра надходять щирі вітання. Приєднуйтеся до них, хочеться побажати високоповажному

Миколі Антоновичу у його славних 75 многая літа, твердо крокувати життям, щодня в душі грядущим дням радіти.

Віталій Мацько

(Передрук з газети “Проскурів”. –
2017. – 12 січня)

З письменниками із Бухареста (в центрі)

“БО СВІТ МІЙ ЩИРИЙ...”

Уявилася тепла нічна хата, звідки ліричний персонаж Миколи Мачківського пішов у життя. Все довкола близьке й рідне. Зокрема, “шибчини з краплями роси, // На всі роки, На всі часи”. Та не може бути спокійним його серце нині, коли чимало сільських хат перестають бути живими, тож переймається, щоби тим, хто залишивсь у рідній хаті, довіку вистачило тепла...

Теплота й щирість – головні вектори ліричної думки поета, тому й запрошує читача у “щирий світ” новою книгою вибраних поезій “З рідної хати” (Хмельницький, 2016).

Книга вибраного відкривається віршем з непретензійною назвою “Моє село”, написаним в далекому 1960 році, себто на початку руху шістдесятників. І хоч ця поезія позбавлена тих ознак, з якими шістдесятники увірвалися в літературу, все-таки дає уявлення читачеві, з

якої ноти, з якого тембру починав Микола Мачківський. І яким він став сьогодні, що в його манері вислову змінилося, а що залишилося назавжди. Тим паче, що книжка тематично розмаїта, різностильова. Переважає в ній римована поезія, але є й речі, написані білим віршем, верлібром. Важко сказати, що вдасться авторові більше, та поза сумнівом одне: де зблискує поезія, там і успіх

Книга й різножанрова. Чільне місце посідають у ній поеми, про які варто сказати й окреме слово. Сім різностильових лаконічних поем (та фрагментів) написано у переваж у часи нашої незалежності. У них – тривога і біль, роздуми на перехресті трьох часів, в основі яких земля первородна. (“...Земля, хоч мала, а без краю й начала”).

“Голос доброї людини” вражає і самим фактажем, і авторськими емоціями. У центрі оповіді – занедбана могила з похиленим хрестом. Біля неї щодня збирається зграйка голубів (“як небес благовісти”). Вони голодні, як і ті, в 1933-му, кому недоступними були й крихти хліба... Це душі тих, хто у братській, та не в солдатській могилі. В них – болюча правда. Але не тільки в них: “...Є один. Із могили виліз...// Копачі, що його поховали, // Не впізнали, бо вимерли всі”. І хоч він щоночі біжить до хати голови сільради і грюкає у замкнені віконниці, все – як було. Тільки голубів побільшало на площі Скорботи, а голосу доброї людини й не чуť.

Поема “Розімкнуте коло”, присвячена світлій пам’яті поета-воїна Володимира Булаєнка, зворушує гуманістичним пафосом: у ній автор підносить свій голос “за всіх страждених матерів, що стільки кривди натерпілись”. Відлуння війни звучить мінорним акордом також у кількох поезіях у розділі “Буремний здвиг”. Наведу лише одну строфу, в якій лаконічні художні засоби служать для творення поетичної картини, зітканої з болем, гнівом протесту й сліз: “орали поле генерали, // та не плуги пустили – траки. // А жерла грізні упирались // У посинілі з туги маки”.

З темою Другої світової війни перегукуються й настрої нинішні, спричинені найганебнішим, найбезглуздішим у ХХІ столітті братовбивчим протистоянням на сході нашої країни. “Війн справедливих не

буває”, – стверджує поет, спостерігаючи за “зламаним колесом історії”, котре покотилося з-під чобота російського поневолювача. Й одразу відреагувала вільна козацька кров: “Висить життя на волосині, // та кров клекоче – не зважа. // І сіль, що гостриться в сльозині, // Свого прицілює ножа”.

В одному з розділів книжки М.Мачківський віддає данину пророкам – Сократові, Мелетію Смотрицькому, Сковороді, Шевченкові та іншим, постично вивищуючись до їхніх безсмертних заповітів. Урізноманітнює та доповнює збірку й невеликий вінок перекладів з Пеньо Пенєва, Тудора Арєзї, Махмута Хусаїна, Юрія Дєнісова, Володимира Родїонова, Раїси Боровикової...

Пропонована читачеві нова книга лауреата Міжнародної літературної премії імені Івана Кошелівця та інших престижних премій Миколи Мачківського вщерть насичена життєвими образами, долями, асоціаціями, переживаннями героя, драматичними моментами біографії самого автора. Оповідь лірична, подекуди з лірико-філософським присмаком, часто-густо й епічна. Більшість віршів засівають у душу читача оту незабудку вражень, почуттів, уявлень, на що здатне нелукаве поетичне слово.

Власне, і сам поет притрушений осіннім смутком. Ставши на поріг свого високоліття, відкриває собі ту саму істину:

Та не примішую сюди політики,
Бо світ мій щирий – з ласки і краси!
Життя моє відмітилось, відлітилось,
У холодніші сплинуло часи...

Книга вибраного – це не просто певний підсумок створеного й пережитого автором. Це ще й неабияка відповідальність перед самим собою, читачем, історією. Висока громадянська зрілість, талановита простота, щирість ліричних нот поезії Миколи Мачківського свідчать про таку відповідальність.

Олена Логвиненко,
кандидат філологічних наук,
заслужений працівник культури України
(передрук із газети “Подільські вісті”. – 2017. – 12 січня).

*М.Мачківському – 70. Із гостями з Чернівецького університету
(другий зліва – професор Б.І.Мельничук).*

ІЗ ВІДГУКІВ ПРО ТВОРЧІСТЬ М. МАЧКІВСЬКОГО ТА ЛИСТІВ ДО НЬОГО

“Прилітає вітрячник сивий...”

Поезія Миколи Мачківського заслуговує на окрему розлогу розмову. Десять збірок віршів, поем, перекладів – це таки чималий доробок! Пише він, може, й небагато поезій, проте це речі вправні і пристойні. Особливо гарна у нього мова. І образна, і вельми виразна, чиста, справді українська. Така вона і в його прозових творах. Це не та рекламна суміш, де іншомовне слово пояснюється іншомовним словом, бо свого, рідного, деякі автори, бачте, соромляться!

Живить поезію Миколи Мачківського любов до села. І ця любов наснажує, додає майстерності, підказує потрібні слова. Мене, скажімо, зачарували оці рядки з його давнього вірша про мірошника:

Прилітає вітрячник сивий,
Розвіва зголодніло поли...

“Вітрячник” – слово, вигадане поетом, неологізм. Та легко здогадатися, про що мовиться – про вітер, який крутить крила вітряка.

А нині “вітрячник сивий” прилетів, Миколо Антоновичу, до Вас, вибілів Ваші скроні борошном

прожитих літ, запросив на Свято Хліба, привітав з творчим ужином...

Ольга Кушнір,
випускниця Чернівецького національного
університету ім. Юрія Федьковича
(“Подільські вісті”. – 2012. – 12 січ.)

Дорогий Миколо!

У Ваших віршах є та “мудра простота”, якої бракує багатьом і багатьом нашим авторам. Враження від книжки (“Лугова незабудка” – М.М.) радує, як і від принагідних зустрічей з Вами, – людина Ви світла, мудра й відкрита.

Мені приємно привітати Вас з книжкою. Я вже давно їх не видаю: не маю багатого дядька. За 10 років – один метелик. А рукописи накопичуються. Ото тільки й радості – гарцюю у періодиці.

З давньою симпатією і прихильністю
Володимир Базилевський.
Київ, 27 січня 2002 р.

Дорогий Микольцо!

Сердечно дякую за літературні подвиги. Пропагую і читаю тільки класику (така моя посада), але для тебе учинив хороший виняток. Уважно прочитав роман і вірші.

Тільки чому ти називаєш цікавий роман міфом? Хіба недостатньо джерел? Онде геніальний Коля Вінграновський роман про Северина Наливайка написав без історичних посилань. Він говорив мені на риболовлі: “Наливайко – се я!..”.

З твоїх віршів вважаю найсильнішим “Молитися поночі, в темряві білій...”. Сей вірш я міг би помістити у підручники зі справжньої поезії. Повір, я не перебільшую...

Ти також молодець, що згадуєш Івана Іова. Він мене любив, а я його рясенько друкував у легендарній газеті “Вечірній Київ”.

Хай живе літературне побратимство! Будьмо!

Твій *Микола Сом.*
Київ, 6 вересня 2011 року

Дорогий нам Миколо Антоновичу!

Вітаю Вас і радію, що Ваш роман “Коріятовичі” на фестивалі “Книжкова весна Хмельниччини” визнано кращою книгою року. Дуже шкодую, що не можу прочитати інших Ваших прозових творів, але радію за роман “Коріятовичі”, який я прочитала і який мені дуже сподобався. Вважаю, що його треба увести в шкільну програму для старшокласників.

Знайома й з Вашою поезією. Це – справді поезія. Поділяю думку Олександра Матійка, автора передмови до Вашої книги “Вибране”. Написав він про Вас сердечно, зворушливо і справедливо. Ця людина прекрасно знала Вас і Вашу творчість. Подякувала б йому, якби він дожив до цих днів.

А Ви – дуже добра людина. Бог допоможе Вам здійснити творчі задуми. Спасибі, що Ви є!

А ще вітаю з днем Перемоги. У мене загинули на війні два брати. Тож завжди у ці травневі дні плачу за ними і згадую. А саму пригинає до землі важка старість. За все болить серце. Одначе – якось тримаюся. Ще читаю книги, ще слухаю новини, ще відчуваю себе живою...

Вибачте, що потурбувала. Всього найкращого!

З повагою

Марія Олексіївна Захожа,
вчителька-пенсіонерка, мама
львівського письменника
Володимира Захожого.
Хмельницький, 6 травня 2014 р.

“...Микола Мачківський. На засіданнях літературного об’єднання він щоразу сидів зосереджений і напружений. Зосереджений зрозуміло чого: уважно слухав. А напружений... Напружений тому, що боявся пропустити бодай якесь слово, адже у нього з дитинства були проблеми зі слухом. А от коли виходили на вулицю!.. І коли можна було щось перепитати, уточнити!.. Тоді Микола був не просто говіркий, а деколи прямо таки гарячий.

Мені пам’ятається, як ми удвох пізно увечері поверталися з його гуртожитку, де він за комсомольською

пугівкою працював на спорудженні цукрового заводу. Як він – людина, яка досить погано чула, – чув найтонші звуки слова поетичного! Чув серцем. Душею. І то був прекрасний приклад, як треба слухати поезію.

Вразило тоді й інше. Робітничий гуртожиток був відверто не поетичним. Там і лаялись, і чарками дзвеніли, і в кулак плювали. А він в усьому цьому мав свою віддушину – світлу, чисту, красиву. І це було також прекрасним уроком того, що поезію можна чути й там, де шум і гамір, де зовні так мало чогось високого і ліричного.

Через десять років після отого пізнього вечора Микола видав свою першу книжку. Зараз, як і в Анатолія Ненцінського, їх у нього ціла низка. А тоді була перша. Називалася вона “В житах”. І коли я придбав її, захотілося написати на неї відгук. Я написав. Надіслав у кілька редакцій, починаючи з “Літературної України”. Однак цей відгук, як і багато чого іншого, не було надруковано. Відмова, як завжди, була прозаїчно проста, хто такий мовляв, Микола Мачківський? Пиши, шановний, про більш відомих авторів! Як же тільки шкодили такі відмови тим, хто лише спинався на літературні ноги, як тільки шкодили...”

Олександр Пільонов,
поет, прозаїк, Заслужений
журналіст України.
(З книги “Стерня і Колос”.
Дніпропетровськ, 2015).

“...Нашвидкоруч одягаючись, шукаючи свою торбу і харч для птаства, Микола Антонович в уяві вже переживав ту мить, яка має настати на другому поверсі книгарні. В кабінеті Вікторії Северинівни, що містився в кутку будинку, просто над отією ногою – підпорою-стовпом, що тримала цю частину будівлі. Мабуть, заступник директора, мила й така уважна жінка, ще здалеку побачить його, як він поспішатиме від тролейбусної зупинки... Побачить і покладе на стіл перед собою дорогоцінний томик (а їх надійшло до книгарні лише декілька), щоб відразу, як тільки він переступить поріг, радо вручити йому, Миколі Антоновичу Мачківському, любителю

поезії, а головне – й самому поету. (Уривок з оповідання “Голубко сизокрила...”).

Василь Горбатюк,

письменник.

(З книги “Птиці над нами”.

Повісті, оповідання,

Кам’янець-Подільський, 2016).

М.Мачківський із шанувальниками його творчості

ІЗ ТВОРІВ МИКОЛИ МАЧКІВСЬКОГО

Бог бува на Землі... Із небесного ложа
Він шукає очима стежину земну.
І тоді розвидняється днина погожа,
Божа вись голубіє,
віта далину...

Не минає Всевишній ні храму, ні хати:
Час молитви палкої – почута вона...
Уклонися Йому, не забудь попрохати
Тої Ласки Святої,
що з небом єдна.

Тої Сили,

що плине од Нього живлюще,
Віри хрест укріпляє,
недугу змага...
“Бог – на поміч!” – скажи.
І Господь всюдисущий
Землянину-добродію
допомага.

Бог бува на Землі... А коли не одвіда
(Має клопоти дальші, захмарні труди),
Землю мряка вкрива,
люди скніють у бідах.

...Милостивий наш Отче,
згадай нас,
прийди!
(Із збірки “Монолог тиші”)

Думка про Голодомори

*Григорію Храпачу,
автору повісті
“Під хрестом”*

Нема такої ще комори,
На світі цім, ані на тому,
Щоб у великім і в малому
Відшкодувать голодомори!

Цей хрест нести, допоки будем
Людьми – з плеча його не зняти.
І на поміст Страшного Суду
З ним зійдемо, бо ж не пілати.

І замість щедрої комори
Зустріне янгол у куточку,
Де всім, хто звідав того мору,
Дадуть по скибці,

по ковточку...

(Із збірки “Монолог тиші”)

Лугова незабудка

Що подумалось про незабудку,
Чим примітна квітка лугова?
З нею розділи хвилину смутку
І життю вклонися – хай трива!

Зацвіла, напоена сльозою,
Келишок скорботної краси...
Не пройдишь отамечки з косою,
Необачно крапель не струси!

Дійства голубого не порушуй,
Обійди – подалі від гріха!
Помолися пошепки за душу,
Спогадать яку
 вона проха.

І тобі відкриється, живущий:
З Вічності й назад щось вплива –
Учепившись листячком за кущик,
Квітне
 незабудка лугова...

(Із збірки "Лугова незабудка")

Золота барва

Одсніговіе...
Ждімо: невзабарі
Кульбаби, мов качата, – прямо в Случ!
В їх золотистій, теплосяйній барві
Весніти святу прислучанських круч.

Одкрилить час. В його новому колі
Немало швидкоплинних таємниць:
Глянь – передався золотавий колір
Для стужавілих жита і пшениць.

То літа повносилого прикмети –
Хліб в полі засмаглявів, загорів...
Та барва перейшла і на ранети –
І золото дзвенить з-над всіх доріг!

Яка краса!
І жаль: минуций серпень –
Обтрусять яблуні котрогось дня...
І тільки золоте людини серце
Своєї
барви зроду не міня!
(Із збірки "Розімкнуте коло")

Поділля

Я – подоляк ізроду-віку,
І ця Подолія-земля
Мені так пахне коло вікон,
Як медом живлене гілля.

Понад Дністром і понад Бугом
Вона розкинулась – ген-ген!
Нема барвистішого луку,
Нема рівніших борозен,
Як на Поділлі...

Там я сіяв.
І з другом в хаті хліб ділив.
Плоди достиглі зарясніли
Посеред ругяних долин.

Заколосились ясно, любо
Лани по самий виднокруг!
Бо де ще є рідніші люди?
Бо де ще є дзвінкіший плуг?

Для мене що не день – подія,
Відчувши сонце за плечем,

Іду щасливим сівачем,
Господарем свого Поділля!
(Із збірки "Червоний рушник")

Прогулянка

У ній є завелика насолода,
В прогулянці, –
 усього п'ять хвилин.
Хай не сприяє їй, бува, погода,
Та над усе –
 думок повільний плин...
Звірятко погодуй. Од нього шкоди
Нема. Не буде. Взяв – і одпустив.
Воно відскочить. І стамає подих:
Кого іще несе через пустир?
Не крука знавіснілого, не лиса?
Ай-ай, зайчатко, де ти, З7уцо хвіст?
Щоб так лякатись!..
Осінь, як актриса,
Ще дивиться з багрянцю, мов з афіш.
І раптом – сніг. Він – відкіля? – осипле:
Прогулянку стихія обітне.
Але пройшовсь і – ясену спасибі! –
Наперекір їй
 вірю у ясне!
 (Із збірки "Осіння радість")

Пам'ять

Все далі, мамо, твій відходить образ.
Все рідше, мамо, ти приходиш в сні...
Моя маленька, лагідна і добра,
Не забувай мій сад хоч восени!

Той у барвінку найдорожчий горбик,
Де променіє яблунька хистка,
Мене печалить і дочасно горбить,
І як прийду –

У хусточку
на пам'ять
зав'язав.
(Із збірки "Зав'язь доброти")

Макове поле

Сниться, сниться старенькій матері
У самотній її журі
Поле краснее, поле макове,
А над полечком – стяг зорі.
...За лісами, за ярими вишнями,
Де посічена впала рать,
Поле барвиться,
поле тишиться,
Й корінь мужності,
Корінь ніжності,
Корінь вірності
не вмира!
Там глибини горінням пройняті,
Бо й лежати в землі – не тліть!
І дуби, жолудями загронені,
Проросли з недожитих літ.
...Сняться,
сняться старенькій матері
Син і давні його листи...
В поле краснее, в поле макове
Літо бабине
з кіс летить.

(Із збірки "В житях")

Кирилиця

Онукові Ярославчику

Куріє ватра.
Дужче закурілася.
Побіля неї – погляди рідні
І сохне щойно писана кирилиця.
І сохне при слов'янському вогні.

Даремно сподівалася, Росіє,
Що угамуєш небо голубе,
Що Україна з часом обрусіє,
Зречеться свого слова і себе!

Кого ж ти, безрозсудна, убиваєш?
Чого від України жде фанат?
...Війн справедливих
просто не буває,
А що дасть
найбезглуздіша війна?!..
(Із збірки "Синє небо і чорна земля")

Ювілей у колі друзів та рідні

ЗЛОВІЩА НІЧ...

Вірші написано. Більше ні рядка не з'явиться у зшитках, що ти, Володю, заповідаєш рідним зберегти...

"Зловіща ніч" видихлася, скінчилася. Зору відкрилися

усі злодіяння, що коїлися під її покровом: кричать жертви з бабиних ярів, з освенцімських крематоріїв, з фашистської каторги... Волають до неба убиті, повішені, закатовані, задушені отруйними газами, закопані живцем і спалені живцем... Стогне земля у вирвах, бур'янищах, загаджена розкладеними трупами, устелена попелищами, стримить обгорілими димарями...

Твоє серце, Володю, – як туга березнева брость. Але в ній не стільки життєдайні соки бродять, як сочиться гіркуча і солоня рідина, якій і назви не підібрати: печаль, скорбота, розпука, смуток – жодне із цих слів неспроможне пояснити твого настрою.

Ти, Володю, не страхався принизливих перевірок, доскіпувань, чого опинився по ту сторону фронту, на окупованій супостатом території, що там робив. Не пудився, бо для тебе то була не “територія”, хай і окупована чужинцем, а рідний край, твоє село, твоя домівка. Ти був з ним, своїм краєм, у найтяжчу для нього часину.

...Вірші написано. Все. Завтра – у військкомат, на фронт, навістріч кулям. Але то вже відкритий бій – у нім, що Господь пошле, усе на виду: залишишся живим чи загинеш – претензій до тебе ніяких. А за перебування у тилу ворога ще питають.

А втім, про це ти не думаєш: совість твоя чиста...

У душі ще не прохолов слід від щойно написаного. Останній твій вірш. Прощальне слово Сорокодубам:

Вигинали хребти ешелони
Над сплетінням чорних доріг,
Витираючи очі червоні
Голубим рукавом зорі.
А вітри їм співали славу
І несли легенду про них...
Чи не молодість нашу біляву
Із собою забрали вони?..

Пророчче запитання, невтихаючий зойк...

Обняв перед дорогою матір, притулив до грудей братика: невже востаннє?.. Кріпишся, неквапом виходиш за хвіртку. Скрипить під ногами злежаний, ледь підталий наст.

Сорокодуби проводжають тебе, розгорнувши небесні сувої, похитуються угорі їхні дrevка – розгадати б, що вони віщують?

Але тобі ніколи – ще б ухопити на прощання поглядом якийсь запрозорілий клопоть, якусь гілку, якусь шибку... Случ видимає кригу – от-от трісне. Тобі цієї весни не видіти його розповитим, у синяві вод, однак ти знаєш: повинь буде!..

...Біля військкомату – шереха. Звучить команда:

Три кроки вперед, офіцерський состав!

Ти вийшов. А з тобою – ще кілька чоловік. Уздрів серед них знайомих – Василь Заєць, Микола Чичук.

Що далі? Держперевірка, відчитка. Так заведено. Війна. Вона диктує своє...

У Подольську, під Москвою чекали, що скажуть перевіряючі. А що вони могли знайти? Компроментуючих фактів нема. І покарання не надміру суворе: штурмовий батальйон, куди тебе зачислили рядовим, а після першого ж бою – повернули офіцерське звання. Оправдав, значить, себе, хоробрий воїн. Призначили командиром взводу.

Стривай, Володю, навіщо забігати вперед? Ще до цього була хвилююча сторінка. Не гоже її пропускати...

Мова про Ганну Костянтинівну, матір твою. Прийшла вона до тебе, коли ти в селі Копиченці, що на Тернопільщині, чекав у війську відправки на перевірку в Підмосков'я. Дійшла легенько зодіта, боса, дійшла по розгрузлих, присніжених дорогах – пішачка, спираючись на костур, з убогим вузликом за плечима. Вона, мати, не могла відмовити собі поглянути ще разочок на свого Владика...

Ти поцілував їй руки: надійся і жди!..

Що з тобою відбувалося до тої днини, ненька почула ще з твоїх вуст. А на тій дорозі, за Копиченцями, де ви попрощалися, для неї почався вже інший відлік: розлука розтяглася, переросла у вічну...

На світанку 19 серпня 1944-го... Це кінцева точка у твоєму короткому житті. Упав ти на латвійську землю, в бою за місто Бауска...

*(Уривок з книги про поета-воїна
В.Булаєнка "Сорокодуби")*

ВІД В'ЯЗНИЦІ ДО ЯРУ ВІДСТАНЬ – КОРОТКА, ЯК ЗОЙК...

Он вони в напівосвітленому куточку, Маня й Оля...

Тюремна камера холодна й повна жахів, що чаяться над людськими головами, виповзають зі щілин. Вони продовжують тортури, підсобляють катам. Привиди Гірца, Вахмайстера, Пастуха, Якимцева, привид барона смерті Карла фон Графа товчуться уві сні по знеможених тілах жертв.

Маня й Оля туляться одна до одної – як рідні сестри. А до того вони були чужими, малознайомими – зустрічалися лише вряди-годи. Тепер їм суджена і одна камера, і одна постіль, і одна могила...

Кати забирають їх на допит разом. Мордують одну, другу змушують дивитися...

“О, фрау Ольго, – лащився до жінки Вахтмайстер, – чи не зволили б одну нічку зі мною?”

У відповідь – плювок межі вічі.

Вона, Оля, знала, що їй пощади не буде. При затриманні гестапівці знайшли в неї трохи копіювального паперу. Розуміла: підозри не відмести, не розвіяти. І все ж – спробувала: не встиг перекладач розтулити рота, як вона заговорила до Вахмайстера гарною німецькою мовою, повідомила про своє захоплення арійською культурою, літературою, запевнила в своїй прихильності до окупаційного режиму. Чого ще від неї хочуть? Нічого спільного вона не має з партизанами, підпільниками. Вона створена не для цього. І демонструвала свою дивовижну пам'ять – декламувала уривки з Гете, Шіллера...

Однак – марно...

Вахмайстер вислухав її з ехидною усмішечкою і зголошувався тільки на одне – переспати з нею нічку й сказати навіщо брала, куди несла, кому збиралася передати копірку.

На всіх поясненнях Олі він ставив крапку. І сипав, сипав слова однієї й тієї ж умови. І вона пересвідчилася – порятунку їй не буде. А ганьби не хоче...

Кат звивався біля неї, як гадюка, підступав то з одного, то з другого боку.

І вона зірвалась, як бомба. Вона плюнула йому у вічі. Від несподіванки він аж заточився. Зітер плювок з пики і запустив їй п'ятірню в коси. Шарпнув так, що в руці залишився жмут. А Оля опинилася на підлозі.

Тепер вже не до люб'язностей. Коса найшла на камінь. Оля стала каменем. Гостра коса черкалася об неї, але не могла видобути сподіваного звуку. Сипались іскри, скреготало лезо. Але даремно. Кат знесилено й безпорадно всідався перед нею. Закривавленою, зі синцями під очима. Принижену, розтоптану, однак – не зламану: вона сміялася йому у вічі, з неї біла жіноча зухвалість, затятість. І коса, пощерблена й присоромлена, зривалася на жалюгідне скавуління; вона не могла протягти камінь наскрізь, розщепити на дві половинки.

З Олі вимотують жили, витискають останню краплю вологи. А вона мовчить... Вахмайстер упрів. Горло захрипло від постійного крику, лютих розпоряджень:

– Говоритимеш? – вирикує з себе рештки накопиченої злоби.

– Ні! – хитає головою Оля: губ їй не розклепити, вони злиплися від крові. – Ні, катого, ні – пронизують його ненавистю її запухлі від побоїв очі...

...Дні минають. Дні тортур. Дні мук.

Маня й Оля – вже скелети. Все рідше розплющують очі, все менше усміхаються, все більше немочі накочується на їхні покромсані тіла.

Один лиш промінець їх гріє – Аллочка. Проте, де вона? Знову шуцмани вивели дитину у місто, водять з вулиці на вулицю, по ринковій площі, біля вокзалу – змушують Аллочку кликати: "Мамо!".

Тюремникам мало батька дівчинки, Федора Олексійовича, на тілі якого вже нема живого місця; увесь пошрамований, побитий, з повикручуваними руками й ногами; коли Аллочку виводять на тюремне подвір'я, дають змогу йому поглянути на доньку, щоб завдати душевних мук, щоб зламати. Але Волкотруб ні в чім не зізнається. Тільки

сльози течуть з його очей. Гіркі батьківські сльози...

– Аллочку водять, – доносяться до дівчат слова Олександри Юхимівни. Вона їм тут – за матір. Зістарилася на десятиріччя, стала тінню колишньої пишної молодиці, а материнська жага тримається за душу, підштовхує до дівчат.

– Ти б мені, Маню, ще разечок про Петю розповіла. Коли ви зустрілися востаннє, про що говорили, – просить.

Маня знеможена до краю. Вимучили її на допитах – сама дивується: як ще не зупинилося її серце! Б'ється? Навіщо? Доки?.. Та Олександра Юхимівна питає про Петю, “ніжного мого”. І вона мовби оживає. Начеб не Маня мовить, а Петрусь з її грудей озивається, з її губ злітає його голос...

– А чого ж, мамо! – починає не раз переповідане Маня. – В останній свій вечір, перед тим, як його мали вбити, був він зі мною. Тужбував за вами. Мене втішав. “От скінчиться війна – куди поїдемо?”. Я знала, куди він хоче. Він же “Захара Беркута” читав-перечитував. Він шанував цього героя, любив ту землю, де той жив. А земля та – Карпати... А сеї ночі наснився мені. Стоїть на горі, як отой Захар Безсмертний: “Скоро, Маню – каже, – скоро злетиш ти до мене. Разом будемо”.

...– Мовчать? Йолопи! Щоразу за вас допрацьовуй! – барон смерті крадькома дістався у Проскурів: начеб не він полює, а за ним гоняться. Карл фон Граф заскочив у тюрму:

– Покажіть мені цих дівуль, – він підійшов до віконечка у дверях, розглядає крізь замасковану дірку-віконце Маню й Олю. – Ха-ха! – розсипається по його підборідді, тлустій, волячій шиї довго тамована зловтіха. – То ці теж хотіли підірвати мене в перукарні? Ці теж замахувалися?

Фашист рішуче прочинив двері, зайшов у бункер для допитів. Маня й Оля, уздрівши його, тихенько зойкнули: перед ними постав майже двометрового зросту вовкодав у людській подобі. Він забув, що Оля вільно володіє німецькою і хоча паморочиться в неї голова, все ж розчула, що сказав Граф:

– Підсмажували? – кинув на похідне горно. – Пекли

залізом? І мовчать?

Граф оцирився. Схоже, на відповідь Вахмайстера не чекав: обличчя дівчат про те промовляють, в пухирях – перса. У Мані до того ж і рука перебита, висить, як нежива. Граф гидливо відвернувся – трупи, а ще опираються. Пора кінчати з ними. Все одно переловимо усіх бандитів. Та ще одна спроба:

– Вівчарками, – буркнув начальнику тюрми. – Нехай покуштують цього сучого м'яса! Нехай наїдяться!

Він підійшов до дівчат:

– Хто такий Старик, де його шукати – скажеш?

– Ні, – заперечливо повела головою Маня. Оля й не рухнулася...

– Хто такий Федір, де він є?.. Де радіоприймач, друкарня?

Обидві знизали плечима: відки нам знати?

Граф виплюнув на підлогу недопалок, розтер чоботом. Тут же пожалкував: треба було... Запалив другу, затягнувся, підійшов до Мані, націлився вогником цигарки на Маню, з розгону притис до її лоба. Зашкварчала шкіра, попіл запорошив їй очі. Дівчина крутила головою. Тоді він приклав недопалок до скроні – перепалював вену. Маня й цього разу не далася, штовхнулася – цигарка випала з руки Графа.

Від болю дівчина сповзла по стіні на підлогу. Катові незручно й ліньки було нагинатися. І він взявся мордувати Олю. Коли набридло, кинув на ходу Вахмайстеру:

– Вівчарками! Нехай роздеруть і з'їдять – наказав. Дійте! Сьогодні чи завтра... Мусять заговорити. А ні – в яр!

Вівчарок на дівчат напустили другодні. Вивели на в'язничне дворище, пришнурували до стовпів. Гадалося Мані й Олі – це вже розстріл. Аж ні! Відчиняються двері собаківні – звідти вириваються злющі й голодні пси, привчені пити людську кров. Зчинився крик, лемент, гавкіт, що привернуло увагу всіх в'язнів тюрми – вони обліпили вікна, почіплялися за ґрати.

І раптом кількасотвусте розірвалося над дворищем:

– Катюги! Нелюди! Що ви робите? Звірі!..

Тюрма кричала, протестувала, а внизу шмагували дівочі тіла вівчарки. Та, либонь, крик той дійшов скоріше до тварин, аніж до мучителів, бо пси наполохано задерли носи вгору, шугнули назад у свою собаківню, а кати відкрили по вікнах вогонь з автоматів.

Аллочка сіла в узголів'ї дівчат, притулила вушко до Маниних грудей: серце мовчить! Невже зупинилося? Маня так благала його, щоб з цим поквапилося! І от воно не б'ється...

Не б'ється? Аллочка труснула катовану – Маня застогнала. І водночас застогнала уся в'язниця, всі її камери, всі нари. Стогнав за стіною Аллоччин татко – Федір Волкотруб, стогнав Іван Степаненко, директор МТС, стогнала Вільгельміна Рушковська, стогнали Микола Запалацький і Микола Олексіїв, прозваний підпільниками Миколою Зимою – стогоном мовби хтось диригував, він хитав поремні мури, позбавляв сну сторожу, конвоїрів, вішальників і майстрів пострілів у потилицю – кара неминуча. Від усвідомлення того стогнали кати й зрадники.

Ще раніше в цих камерах ждали своєї останньої миті Михайло Хрещевський, Гнат Мацьков, Андрій Янів, Мефодій Чернишенко, Микола Шилов, Іван Борисов, Віктор Бородін, Іван Васильєв, Федір Коваленко – загубився лік всім замордованим, розстріляним! І їхні стогони не покидають цих стін – волають, звинувачують.

Тюрма стогне – і в Аллочки пробігає остуда по шкірі.

...Була в тій камері безцінна річ – огризок хімічного олівця. Його ховали подалі, берегли; в'язні, котрих виводили на страту, передавали тим, хто тут лишався. Маня знала про це і, опритомнівши, попросила олівець, виразно уявляла, де вона, що з нею і скільки їй ще лишилося. З Олею поділилася своїм наміром – написати передсмертну записку. Подруга погодилась.

Маня сперлася на цементівку, на клапті паперу взялася виводити слова. Неслухняна рука тремтіла, голова паморочилась – дівчина забувала, що писати, тоді питалася в Олі: “Кажі, що...”. Каракуля до каракулі, крупна й дрібніша

(Маня не впізнавала свого гарного почерку!) – клеїлися слова у речення; записка давалася дівчатам з великими труднощами. А все ж – впоралися:

“Товариші, ми вмираємо, – при цім слові дівчата ковтали сльози, – витримавши жорстокі катування. Ми знаємо, за що вмираємо... Ми не змогли добити ворога. Зробіть це за нас. Продовжуйте боротьбу!

Марія Трембовецька
Ольга Кшевінська”.

Записку заховали в чайник з подвійним дном. Маня попросила опасистого шуцмана, котрий опікався Аллочкою, щоб віддав сестрі Жені. Той, не підозріваючи, що за чайник такий, послухався...

“...Кінець уже видно”, – зітхала після того Маня: завтра їй виповнюється двадцять і Вахмайстер пообіцяв, якщо не зізнається в усьому, справити “іменини”. Здогадується юнка, що за “іменини”. Не зізнається ж, звісно, бо чого б мала терпіти такі страшні тортури, якби збиралася розв’язати свого язика?..

Отже, завтра...

Завтра її остання мить?..

Який жах! Навіть вдома, в ліжку померти у двадцять – трагедія, рівнозначна всесвітній! А тут тебе у день твого народження розстріляють... І скинуть труп у глибокий, мокрий яр. Загребуть, як скотину: ні похоронної відправи, ні слів прощання, ні труни, ні бодай дерев’яного хреста!

...В Олі – свої терзання: коротеньке життя прокручує в пам’яті. Виросла. Скінчила школу. Вийшла заміж. Втратила у Фінську чоловіка... Покохала Павла Вітанова. Стала підпільницею.... Її зрадили – потрапила в лабета ворога. І от вона гине!.. За що? Що вона такого зробила, щоб фашисти пустили їй кулю в потилицю? Поклавши руку на серце, може, не в докір собі, сказати: дещо таки зробила!.. І досі хвилює подія, що трапилася на вокзалі: солдати вермахту відмовилися їхати на Східний фронт! 350 своїх вояків змушена була тоді заарештувати польова жандармерія?

А хто до того бунту причетний? Вона, Оля! Написала листівку німецькою, розповіла обдуреним фіурером

армійцям, що їхні армії під Сталінградом розгромлені, а Гітлер правди їм не каже, обманює – шле у те пекло свіже гарматне м'ясо...

Оля побувала у Купелі й Глядках – селах, що неподалік Проскурова, тепер Волочиського району. Чим там займалася? Створила дві підпільні групи, була зв'язковою між ними і окружним підпільним комітетом. У Глядках сміливці Петровський, Олексюк і Коломійцев напали на сільуправу, забрали там гвинтівки. Ними озброїлася група Сергія Ясика...

Проскурів, 15 травня 1943 року.

Настав світанок.

Світанок її двадцятиліття.

Світанок її останніх іменин...

Маня вловила його прихід. Розклепила повіки підвела трішки голову, поглянула на вікно, за яким цвіла, буяла весна...

Оля відчула – подруга стрічає своє свято. І собі ворухнулась:

– Вітаю! – проказала з гіркотою.

– Вітаємо! – подала голос уся камера.

– Дай, боже, щоб ти, доню, випурхнула з цієї темниці жива й добула до старості! – побажала немолода жінка з Тернопільщини.

– Випурхну! – зацеміло в грудях. – Вже випурхну, тільки не туди.

Ще було дуже рано.

Ще хотілося спати.

Маня не стуляла повік. Оля теж. Можливо, сеї ночі обидві й не дрімали: який сон напередодні розстрілу?

Маня зігнала зі свого личка страх. Оля так само.

Обидві поглядали на двері. Без тремтіння...

Брязнув засув. І дівочі серця тенькнули, наче натягнуті до краю струни по них?

На порозі постав тюремник, вкутаний з ніг до голови в коридорний морок. Та сутемрява ніби прилипла до нього.

– Трембовецькій, Кшевінській і Семенюк збиратися,
– бовкнуло, як з безодні. – Не лишайте своїх речей, не
треба...

Усе ясно: кому потрібні в камері їхні лахи? Відберуть
їх там, біля яру...

Прокинулася Аллочка. Її збудило ридання, що
наповнило тюремну конуру: плакали жінки, які тут
лишалися, – жаліли дівчат, постарілої Семенючки – Петрової
матері, Миколихи.

Оля обняла й поцілувала Аллочку: “Тобі жити!” –
подумала. – Дай, Боженьку, хоч їй, дитині!..”.

Відтак Аллочку голубила й обцілувала Маня: “Рости
велика!..”.

Їй допомогли підвестися. Олександра Юхимівна стала
посередині, підставила Мані й Олі свої кволенькі плечі: ходім
ріднесенькі!..

У дворі Маню, пошматовану, з перебитими кистями,
зв’язали. На руках закрутили колючий дріт. Те ж саме
вчинили з Олею. Заштовхали в криту машину.

У дворі Олександра Юхимівна зіткнулася зі своїм
чоловіком – скатованим до невпізнання Миколою...

У дворі дівчатка побачили й Олю Лисичкіну, Манину
сусідку, заложницю – її карали за чоловіка, Івана
Андрюценка...

Тут вони уздріли й Івана Степаненка, директора
Проскурівської МТС. Він робив неймовірні зусилля, щоб
ступити бодай крок, але катів відштовхнув від себе – ішов без
сторонньої допомоги...

Маня ледве чутно зойкнула: в кузов підсаджували
Миколу Запалацького...

Найтяжче було Федору Волкотрубу. Либонь, він
сподівався, що йому востаннє пощастить побачити Аллочку.
Не дозволили!

Федір Олексійович харкав кров’ю: відбили легені й
печінку. Під брезентом – не продихнути, не повернутись:
повно людей.

Машина рвонулася з місця, вилетіла на Кам’янецьку,
на колишню Поштову дорогу. Веде Поштова до яру!..

Що за яр? Відки узявся?

Була у Проскурові цегельня. Брали для неї глину. Не одне десятиліття й не два. Глинисько розповзлося, розтягнулось. Розмили його снігові й дощові води: землю розпанахав глибокий і страшний яр...

Трембовецькі тієї ночі не зімкнули віч: завтра Мані – двадцять! А вона... Сум у померку притис їм груди – каменюк нагорнув!

Мати сивіла, батько сивів, сестра постаріла на роки...

Ще не розповився на всю спромогу ранок, а якась невідома сила виштовхнула з хати: Іван Миколайович бігцем пустився до в'язниці. Там уже товпилася чималенька юрба, а новина – чорніша чорної.

– Повезли!..

Юрба посунула до яру. Постріли стихли недавно: конари дерев ще курілися задушливим димком... Убивці поспіхом накинули на розстріляних жовтого брилля: глина розмокла від крові, пропустила її крізь себе... Горбик-чотирикутник червонів і здригався: видать, під нагорнутим ґрунтом ще хтось не розпрощався з життям – борсався у могилі...

Небо гуркнуло, крапнуло солоним, як сльози, дощем – на травневий цвіт, на схилені у риданнях людські голови, на останню домівку убієнних.

(Уривок із художньо-документального роману "Пароль – "Проскурів")

ОЛЬГЕРД У КАМ'ЯНЦІ

Ольгерд мав звичку спілкуватися з людьми безпосередньо на вулицях і майданах. От він і в Кам'янці наказав зупинити карету, появився перед торговими рядами, що розмістилися обабіч вулиці. Вклонився людям і заговорив українською мовою:

– Бог – у поміч, доброчесна громадо!

– Най і тобі, ясновельможний Великий князю, буде Божа поміч! – одказали торгові люди. – Раді тебе видіти у нашому місті. Що воно далі буде, скажи?..

– А що буде? Укріплитимемо Литовсько-Руську державу. Маєте, українці, гарну мову, мудру конституцію. Я розпорядився, щоб мовами українською й білоруською і Литва розмовляла, щоб конституція наша стала законом і для Литви...

– А хіба ж не має своєї конституції Литва? – допитувалися кам'янчани.

– Литва об'єдналася недавно, наймолодша держава Європи. Ми ще не в усьому відійшли від варязьких, племінних традицій. Тільки зароджуються наша освіта, культура. А ви вже усе це маєте, належите до древньої цивілізації... Ми вам допомогли визволитися з-під татарщини, а ви нам допоможіть позбутися темряви, неучтва. Закони ваші захищатимуть і наш люд... Я при нинішній нагоді повідомляю, що мої писці уклали книгу "Статут князівства Литовського", писану українською мовою: в ній зібрано всі судові звичаї й артикули, діючі в Україні. Вони обов'язкові й для литвинів... Раді запозичити у вас побільше хорошого. Ні вам, ні нам таке запозичення не зашкодить.

– Мудрий ти, князю, великодушний. Най береже тебе Господь! – схвально сприйняли його слова мстичі...

У фортеці Ольгерд упізнав Остафія Жагуна, а довідавшись, що його призначено тутешнім воєводою, запросив до розмови:

– Пам'ятаю, пам'ятаю пана Остафія. На Синіх Водах ти діяв заодно з ким?..

– З отаманом Кряжем...

– Так, так... З Радомиром. Допомогли ви тоді нам у січі з татарами. Дякую, ратники!..

– Він і за умурування фортеці гідний похвали, – просвіщав високого гостя Юрій Коріятович. – Казали йому – умуруй і охороняй!..

– Розумно, – засміявся Ольгерд. – Хто збудував фортецю своїми руками, той ворогу її не віддасть!.. А треба бути насторожі. Татарщина знову підіймає голову. Мусимо з нею якогось замирення шукати, бо цього разу не знати, чи здолаємо. Сил у них – не зрівняти з нашими. Московщина, Азія за ними... А ми що? Країна, якій потрібен спокій, щоб

відродитися... З татарами маємо шукати мирних угод. Тим паче, що й вони буцімто до цього прагнуть. У Вільно побував посол Ляс... Виклав пропозиції Орди... Доведеться невелику данину сплачувати. Можна скористатися й тією обставиною, що ти, Юрію, ще холостякуєш. Пора женитися, пора!.. І вельми обачно зробиш, якщо поїдеш в Орду та візьмеш у жони татарку. Це убереже, принаймні Поділля, від наїздів чамбулів, від розорень і винищення. Скрипи, Юрку, серце і дій во благо усім нам. Заради цього ти мусиш улучити такий шанс...

Князь Юрій зблід: перед очима в нього мелькнуло ясне личко Фотини... Її кохає. Її хотів би взяти в жони. А що тепер? Ольгерд не просто радить, не просто підказує. Ольгерд буде на його одруженні державну політику, хоче використати цей шанс для зміцнення позицій Литви. Відмовся – за зрадника вважатиме. Мовляв, усіх нас погубив відмовою. А таке може бути – татарська загроза очевидна...

Засумував князь Юрій. Тяжко зітхнув. Ольгерд збагнув його душевний стан і знічено, аж мовби винувато усміхнувся:

– Розумію тебе, небоже. Тяжко поєднати свою долю з іновіркою. Але у нас іншого виходу нема... Ти – Муж. Воїн-коріят. Служи Ойчизні, як кажуть наші близькі сусіді-суперники – ляхи... Не ти перший, не ти останній – Литва сп'ялася на ноги, бо мудрі голови побільшували її міць жоною, а не військовою... І татарка – людина. І її полюбиш... Хто народився для щастя – щасливим буде! Ніщо не завадить. Не сприймай це, одначе, як наказ. Раджу тобі. А ти знаєш, що я нічо не роблю, не обдумавши...

– На гиншу, – чомусь скопіював говірку Радомира Кряжа князь Юрій, – я накидаю оком. А через вашу, стрію, пораду мушу забути. Це мені – як ніж у серце...

– Дорогінський мій! – обняв його за плечі Ольгерд. – Я не змушую тебе забути кохану. Якщо любиш – цього не вирвати з серця. І най воно буде, твоє кохання. Ти ж знаєш, можна жити під одним дахом, а не мати краплини щастя. А можна все життя провести у сідлі, яко оце я, твій верховний волостель, і зазнати великої любові. Кохай собі на здоров'я,

шануй свою обраницю! Та водночас підкорися моїй пораді – їдь в Орду і вибери собі в жони татарку! Тут грішу я – мені й відповідати за тебе перед Богом...

Князь Олександр почувався двояко: шкода брата Юрія, проте й стрія Ольгерда підтримував – у його руках державне кермо...

Ольгерд мовби прочитав Олександрові думки, обернувся до нього:

– І тобі дещо пропоную. Лишай Кам'янець. Поїдеш княжити на Волинь, у Володимир. Тербовлянське князівство – теж за тобою. Бо й там треба багато чого умурувати. Хто ж, як не ти, не один з вас, Коріятовичі? Їдь, Лесю, а ти, Юрку, збирайся в Орду, ще не пізно...

Ольгерд ще не розібрався з Кам'янцем, тільки одну ніч переночував, як до нього прорвався Немира. Здогадувався, що Великий князь Литовський не омине Бакоти, а все ж надумав не чекати гостя вдома, а поїхати по нього, запросити. Інакше кажучи, – заманити, що не те саме, а значно ліпше од звичайного, наглядацького візиту. І заманив князівський намісник волостеля не якимсь смаковитим пряником, а банальною вигадкою:

– Ваша високість, – підступився до Ольгерда. – Чекає Бакота, вотчина князів Костянтина і Федора, які нині в мандрах. Я, їхній намісник, маю припоруку запросити Великого князя Литовського на нічну риболовлю на Дністрі. Чи виділи ви, ясновельможний, Бакоту? А там – сліди короля Данила Галицького. Там замолоду бувала ваша матінка – галицька княжна Левоніда, царство їй небесне! Гріх обминути таку святиню! А Дністер! Нігде в світі більше такої швидкої води нема. А риба ж там! Сомища і щуки – як бервени! Можна у штабелі складати. Їдьмо зараз же!.. Ніч обіцяє бути вражаючою. Рибалки з усієї округи зібралися і ждуть на вас! Це буде справжня великокнязівська риболовля – з вогнями і піснями. На Дністрі ви й дараби узрієте, як на Пруті, Черемоші чи Тисі...

– Дараби? – не йняв віри Ольгерд. – Відки вони взялися на Дністрі?..

– Ваш браток, мукачівський воєвода Федір направив на поміч гуцулів. Вони справляють ліс уграм і волохам, приторговують якийсь гріш... А до того лісове добро ми спалювали, задарма розвівало його вітром...

Не знати, чи спокусила б Ольгерда риболовля. Але уздріти дараби йому таки закортіло. І князю Юрію приємно: пораду Богумила Гриви підтримав. У казні гроші завелися. Ольгерд похвалить...

– То я готовий! – погодився Великий князь Литовський. – Тільки без почту, бо ненадовго – на одну ніч.

Ольгерд пересів у ридван князя Юрія і в супроводі місцевої охорони подався услід за Немирою.

Уранці, сяючи, яко саме сонце, Великий князь вискочив з намету, спустився з косогуру до Дністра, ускочив між хвилі. Швидка вода рвонула його щосили на глибоке, та в Ольгерда вистачило уміння здолати ту непереборну тягу і благополучно вибратися на берег. Він зупинився на пагорбі й довго дивився на дараби, на плотогонів, які навіть на неприборканому Дністрі почувалися, наче у себе дома..

– Надовго вони прибули? – запитав у Юрія.

– Поки є ліс на продажу. А скінчиться – повернуться у свої колиби та хижі...

Ольгерд оглянувся на темну шелестку стіну за плечима. Дерев мовби підслуховували ту розмову. І князь – дитя язичницького світу – зрозумів їхню цікавість, пожалів їх:

– Лісу тут доста. Проте й нащадків не зобидьмо...

І, помовчавши, раптом зайшовся напівдитячим сміхом:

– Юрку! Я хмелію. Хмелію від пахоців цієї землі!..

Босоніж кинувся у луг, прудко, яко сімнадцятилітній молодик, пробігся уздовж берега:

– Наздоганяй, Юрку!

А коли небіж порівнявся з ним, сказав:

– Нігде я не чувався так добре, яко тут! Чого б то?

– Бо це земля бабуні Левоніди, – відповів

зворушений Юрій. – У ці краї повернулась її душа!..

(Уривок із роману-міфу “Коріятовичі”)

ОРИНИНСЬКИЙ СТЕП

До Оринина, отже, рукою подати. Рівне поле-степ відкривається з шибочки ридвана на кілька верст уперед. І що ж вони, їздоки, яких везе сердитий на литовця Вітавтаса кучер Оксент Продайвода, бачать? З-за гіллястих дерев виглядають дахи добротних будівель. Не якихось там халупок. Особняки ці огорожені високими парканами, живоплотами. Брами день і ніч замкнені, що не від доброго життя – дошкулять чужоземні зайди, ті ж татарські бамбули. Лише зачують жителі грюкіт об браму – мчаться до потаємних перелазів, непомітно дістаються до степових сховищ. Тут і перебудуть лиху годину... Все те Гафія знає, бо й сама подалася звідси у безпечніше місце, в Кам'янець, за фортечні мури, де найнялася у служниці до отця Якова та матушки Варвари.

Особливістю Оринина було й те, що він ще 1501 року одержав право брати мито за користування мостом через річку Жванчик. А тому фірман Оксент Продайвода при наближенні ридвана до тої переправи озирнувся на Гафію, тпрукнув до коней, натягнув віжки. Та митників не було видно ні при в'їзді на міст, ні ген уздовж нього. Фірман звівся з передка на повен зріст, щоб роздивитися довкола. Таки не видно нікого! Кинув погляд поверх дашка ридвана, туди, відкіля їдуть. Те, що він уздрів, змусило його притьом упасти на своє сидіння, ухопитися за віжки: позаду карети, на повному скаку, вигулькнув татарський чамбул. Низенькі прудконогі коники несли вершників, зодягнутих в чорно-бурі накидки й феси, з блискавичною швидкістю. Ридван кримчаки, безперечно, помітили і, сподіваючись пожитися, намагалися перехопити його ще до переїзду через міст. Тим паче, що митники могли зчинити стрілянину, закликати до збройного опору й жителів Оринина. Тоді здобич для степових грабіжників далася б нелегко. Від ридвана

чамбульців відділяло верст зо три...

Продайвода прикинув, що його коні не згірш татарських, а мо, й ліпші, дужчі. Та з ридваном далеко не втечеш. Доконати можуть і прицільні ворожі стріли.

Що ж станеться з дітьми, Гафісію? Або лишаться без голів, або їх полонять, запроторять у рабство.

– Гафіє! – гукнув фірман через плече, щосили стьобаючи коней. – Ординці! – і крутячи головою то вперед, на дорогу, то назад, на карету, кидав жінці: – Злазьте і швиденько ховайтеся під міст. Най діти занурюються у воду. Дай їм очеретини, щоб дихали. І сама рятуйся. В куцах, подалі від дітей. Я спробую на кареті. Вони поженуться за мною...

На повороті, перед самим мостом, ридван став так, щоб татарам не було видно, як з нього вискочила жінка з дітьми. Всі троє збігли під міст... А ридван рвонув з місця, прогуркотів колісьми по дерев'яному настилу переїзду.

– В лози! В лози! – загукала Гафія.

Сама ж на ходу висмикнула з води два зелених стебла очерету. У річкових заростях тицьнула дітям по уламку стебла, показала, як треба зануритися у воду і дихати через оті непомітні серед прибережного латаття трубочки, коли відчують чи побачать небезпеку, прислухатися до її, Гафіїноого оклику. І вона кинулася подалі від дітей, бо розуміла, що дорослу жінку ординцям помітити легше. То, мо, таким чином удасться відвернути біду бодай від своїх підопічних...

Тупнява татарського чамбула налетіла на міст. Споруда загуркотіла, заскрипіла, задрожала над річкою.

Ридван летів до Оринина. От-от перші садиби, зелена завіса! Фірман плекав надію, що в містечку переслідувачі втратять його з виду, він обітне ножем посторонки і верхи на конях утече.

Так воно й сталося. Чамбул з розгону наткнувся на кинуту фіру, мусив затриматися. Кримчаки на хвилюку завагалися: це та чи інша? Але, угледівши перерізані посторонки, розділили свій загін на два: невелика група заходилася обшукувати кинутий ридван, а решта пустилася

навздогінці за фірманом.

Лови ж, одначе, вітра в полі! Втікач зник безслідно: звернув в узбічну криву вуличку, по катоду спустився позаду саду, переплив Жванчик і, припавши до розкошланої кінської гриви, метнувся через опустілий прирічковий белебень, як чорна блискавка, що залишає за собою кромішню пітьму... Упущений з виду ординцями, Оксент Продайвода через півтори години благополучно досяг Кам'янця, верхи летів по Троїцькій вулиці до садиби господаря – рішучий і завзятий.

Поки кримчаки обшукували ридван та гналися за фірманом, Гафія зуміла відвести дітей подалі од мосту, ліпше їх замаскувати в лозах та очереті. І собі, як гадала, знайшла досить зручне укриття. Покладала надії на темряву: спуститься ніч – виведе Йоакимчика й Ганнусеньку з води, подасться у Теклівку чи Ріпинці – малі села, що неподалік Оринина. Місця ті, слава Богу, знає з дитинства, тому не сумнівається, що зуміє там порятуватися.

Одначе липневий день надто довгий, а ординці – досить досвідчені, щоб могли випустити зі своїх пазурів здобич. Вони збагнули, що той, хто правив фірою, – хитрий лис, обвів їх навколо пальця. Десь-то його супутники, що їхали у ридвані, непомітно злізли, заховалися. І це вони, либонь, зробили біля мосту, бо у відкритому степу як заховатися від погоні? Утікачі, вочевидь, прихопили з собою й золото чи якісь інші коштовності.

Кримчаки з'юрмилися біля мосту, нахилилися над водою. Їхні мокрі від поту борода нависли над річковою гладінню, як щойно вирвані з болота кореневища; з волосин, мов з тоненьких коріньчат-відростків, скрапував униз дорожній бруд.

Ліпшої схованки, ніж там, в узбережній гущавині, переконалися переслідувачі, бути не може!

Ятаганами нарубали собі довгих жердин, узялися промацувати ними дно річки, кожен кущик, що стримів з води. Так вони просувалися далі й далі, вже наближалися до дітей.

Йоакимчик міцно тримав за рученя Ганнусеньку. Обоє вони вистромили голівки на поверхню і дихали на повні груди. Зачувши підозріле плюскотіння, діти ухопили очеретинки, занурилися у воду...

Гафія теж дихала через стебло, трималася за корч. Витикала голову з води лише для того, щоб послухати, що діється навколо, наглянути на зарості, де лишила дітей.

Небезпека не захопила її зненацька: гострий слух вчасно вловив гомін, скрадливі кроки і плюскіт літепла. Жінка обережно виткнулася з води і позирнула на лозняки, в яких причаїлися Йоакимчик з Ганнусенькою – татарські заброди вже штурхають кийками там! Серце стислося від болю: що буде з дітьми? Як порятуватися їй самій?

Каміння під босими ногами боляче поколювало в п'яти. Гафія занурилася глибше, зігнулася до дна, намацала кілька уламків, наклала в поділ. Тихо випросталась – сонце вдарило у вічі! – шпурнула камінець на протилежний берег, в кущі.

На тріск гілля їй сплеск води при тому березі старший з ординців зреагував так, як і передбачала жінка: подав сигнал, щоб підвели коней. Тримаючись за гриви і ховаючись за кінські шії, чамбульці кинулись через Жванчик.

Гафія, ледь висовуючи голову з річки, пробралася поза кущами до самого берега, впригінці побігла уздовж Жванчика. Знову вихопила з мокрого подолу камінця і татари, вже на тому березі, метнулися до нового сплеску води. Обнишпорили один кущ, другий – і нікого! Либонь, при тім і запідозрили, що їх в оману вводять. А хто, як не втікачі!

Справді, щось мелькнуло поміж очеретом на протилежному березі, а тут, ближче до них, плюснув у воду камінь. З гиком і свистом кинулась розлючена орава назад...

Гафія щодуху бігла уздовж берега – подалі від дітей. Крізь лопотіння мокрої спідниці чула, як женеться за нею вершник на коні. Ось-ось свисне над її головою аркан, і поки він не здушив її горла, заголосила на весь Орининський степ:

– Ой Господоньку, порятуй мене! Ой, не ловіть мене! Ой, відпустіть!

То була остання надія, що її почують діти, що знатимуть, де вона, що з нею скоїлось.

Аркан стиснув її шию, голос обірвався. Жінка впала на траву й тої ж миті на неї з коня скочив бородатий упир, якому до плотських утіх хотілося ще й свіженької крові. Кривим ятангом зробив надріз...

Йоакимчик і Ганнусенька почули той прощальний крик. Дівчинка виткнулася з води і хотіла й собі заголосити:

– Мамцю!

Та Йоакимчик встиг затулити їй ротик, уткнув між губи очеретинку й потягнув під воду. Волів шепотіти молитву, але не розтулити вуст; молився подумки – просив у Господа спасіння...

Отець Яків у супроводі невеликої групи добре озброєних людей негайно виїхав з Кам'янця. Фірман Оксент Продайвода скакав на коні з ним поруч... Позаду, аби не наражатися на уципливого кучера, летів верхи Вітавтас. Ще кілька підлеглих батюшці чужих чоловіків не відставали від них.

Їхали мовчки. Та кожен знав, що йому належить робити.

Вечірні сутінки застали їх напівдорозі. А треба було під'їхати до мосту, коли чамбульці поснуть, треба було дістатися туди опівночі. Тому заскочили в хутірець, що трапився обіч дороги, зупинилися там.

Отець Яків обдумував подальші дії. Увесь загін вести до мосту ризиковано – татари можуть помігити. Ліпше підуть удвох з Продайводою, а решта нехай зачаїться на такій відстані, щоб у разі потреби, зачувши умовний свист, могла підоспіти на виручку... До тієї двійки хотів, було, прилучитися й Вітавтас, але помітив, як Оксент погрозово цьвохкає батогом і недружелюбно косує на нього, свого суперника, оком. Цього було достатньо, щоб м'який литовець не наважився обронити й слова...

Через годину-другу після полонення Гафії кримчаки поскакали звідси. Йоакимчик не відразу в те повірив, та коли відчув, як ногу починають хапати корчі – виринув з води, вибрався на суху траву. Ганнусеньку витягнув за собою. Вона ледве брела, чіпляючись руками за чубатий бур'янець, що поріс по схилу. За сльозами й краплями літепла не виділа, куди присаджує її хлопчик; опустила ся йому до ніг, забилася в невітшних риданнях. Йоакимчик не на жарт наполошився: мо, біля мосту лишилася варта – почує; тихо вмовляв дівчинку заспокоїтись. А коли вона дещо вгамувалася, перевів з полегкістю дух:

– Помолимося за маму! – запропонував і напівшепотом почав казати: – “Отче наш...”.

Ганнусенька повторювала...

Отець Яків і Оксент перепливли Жванчик: шукати дітей, як вони зрозуміли, треба на протилежному березі. Цілком можливо, що після всього пережитого і цілоденної втоми вони, приколисані Гафією, там поснули... Але покоївка – насторожі: вона-то, мабуть, вірить, що фірман відірвався від погоні й приведе сюди рятувальників, себто його, отця Якова та ще когось...

Пітьма розлилася над Орининським степом. Найменший вогник у ній видно за кілька верст. А біля моста, де зазвичай уночі ходять зі смолоскипами митники, – жодної іскорки. Хіба що якась зірничка леліткою скотиться з небовисі в ріку...

Одначе зайди – підступні. Можуть затаїтись у темряві, очікувати на жертву. Та не перехитрити їм отця Якова й фірмана Оксента: безшелесно скрадаються уздовж берега, часто зупиняються й подовгу прислухаються...

Нарешті вухо батюшки вловило ледве чутне дитяче перебалакування.

– Вони там! – шепнув Продайводі.

Обидва кинулися на ті голоси. Через якусь часину обіймали тремтячі від холоду й плачу маленькі тіла.

-62-

– А де ж няня? – запитав Йоакимчика отець Яків.

– Не знаємо. Ми чули, як вона кричала. Видать, упіймали...

“Ех, Гафійко, не вбереглася!” – запекло йому в грудях. Поклав Ганнусеньці руку на голівку:

– Будемо її шукати. А зараз – мерщій відси!

Благальна мисль сковувала його рухи: “Господи, порятуй нещасну жінку!”.

(Уривок із роману “Чорний дяк”)

КАРАТЕЛЬ

...Свідчення комісара партизанського з’єднання ім. Михайлова Гната Васильовича Кузовкова:

“– Ми з Сидненком приїхали у Миньківці... і зупинилися в уже знайомій нам квартирі Юрчука.

Володя Юрчук, як звичайно, стежив за рухом людей, і тих, хто направлявся до його хати, зупиняв на вулиці, кажучи, що хата зачинена і мами вдома немає. В разі появи ворога він повинен був своєчасно нас попередити. На кілька хвилин Володя зайшов до хати погрітися.

У цей час, подивившись у вікно, Максим Сидненко скочив зі стільця і вигукнув: “Володька, швидко надвір!”. Я схвильовано спитав, у чому справа. Максим показав на вікно і, схопивши автомата, кинувся до виходу. Я побачив озброєних людей, які ішли до хати.

Це угорська рота, наведена миньківським старостою Баланчуком, оточувала хату. Угорці нишпорили по лісу, шукаючи винуватців залізничної катастрофи біля Цвітохи. Я також з автоматом вискочив у коридор. Помітивши рух, угорці відкрили по хаті вогонь. Кулі легко пронизували наскрізь обидві стіни. Важко описати, що відчували я і мої товариші у цю хвилину раптового нападу. Голова горіла, думки плутались – адже нас усього троє, а їх не менше ста двадцяти. Що робити? Звичайно, не хотілося так безглуздо вмирати. Але й надії на врятування не було. Прийняли рішення: відстрілюватися до останнього, щоб якомога дорожче віддати свої життя.

Максим з автоматом заліз у коридорі. П'ятнадцять угорців, що стояли навпроти дверей, наставили на нього дула гвинтівок і кричали щось незрозуміле. Як тільки я з'явивсь у коридорі, тратилось щось незвичайне і, на перший погляд, важко пояснимо. Усі угорці опустили дула гвинтівок. Очевидно, їх вразив мій вигляд. Мабуть, вони уявляли партизана якимось страховиськом з величезною бородою. І раптом перед ними постала чисто поголена молода людина, одягнута в темно-синій шерстяний костюм.

Стояли як очманілі і не стріляли. Нервово усміхнувшись, я випустив три довгих автоматні черги.

Угорці посипались, як горіхи, і почали з дикими криками розбігатися. Кілька чоловік відстрілювалося. У цей напружений момент відмовив мій автомат. Я швидко вскочив до хати, щоб узяти інший диск. Тут перед моїми очима постала жахлива картина. Мати Володі і сестра Надія були вбиті розривними кулями, а Володя, посланий мною до хати за гранатами, з блідим від жаху обличчям повз по калюжі крові до виходу.

Схопивши диск, я метнувся в коридор. У цей час куля, що пробила стіну, врзалася в ліву руку. Але я ще тримав автомат.

Максим дав дві черги, і решта угорців кинулася навіч. Ми почали їх переслідувати вже на вулиці. Після кількох черг відмовив і другий диск. Я зайнявся диском. Та раптом автомат випав з рук, і далі я вже нічого не пам'ятав. Отямився через хвилину двадцять від пострілу. То Володя вбив ще одного угорця.

Стало тихо. Я лежав у калюжі власної крові. Виявилось, що куля пройшла біля ліктового суглоба і пошкодила вену. Рана велика. Я спитав Володю:

– Де угорці? Що з Максимом?

Він відповів, що угорці розбіглися, Максим убитий. Виникла думка, що угорці могли засісти в кущах і чекати підкріплення.

Давши Володі наказ відходити, я намагався повзти, але не зміг. Тоді, піднявшись на повен зріст, хапаючись, поплівся до лісу. Пройшов метрів сто п'ятдесят і відчув, що

далі йти не можу. Страшенно хотілося пити. Незважаючи на мороз, мені роздягнутому, було жарко. Але що робити далі?

Залишитись на місці – значить загинути. І тут я згадав, що ми приїхали сюди на підводі. Я запропонував Володі запрягти коней. Володя слухняно виконав наказ, настелив у віз сіна, забрав увесь наш одяг, зброю, гвинтівки вбитих угорців. Він допоміг мені залізти на підводу і повіз у лісову хащу...

Від'їхавши зо два кілометри від місця події, ми зупинилися. Діставатися у загін вдень через степові села було небезпечно. Вирішили чекати вечора.

Раптом почули сильну рушнично-кулеметну і автоматну стрілянину. Це повернулися угорці з підкріпленням. Довше години вони стріляли по хаті Юрчука, але увійти до неї не наслідились.

Увечері ми вирушили в дорогу. До загону – не менше сорока кілометрів. Тієї ж ночі з двадцятого на двадцять перше грудня сорок третього добралися до своїх, у с. Борцівку.

Як з'ясувалося потім, у бою загинуло тринадцять угорців, поранено двадцять п'ять і пропало безвісти сімнадцять...

На третій день угорці спалили хату Володі Юрчука. Закінчуючи розповідь про нерівний бій, хочу сказати ще кілька слів про героїчну поведінку п'ятнадцятирічного Володі Юрчука. Досі він ніколи не стріляв, не вбивав, не бачив стільки крові. На його очах гинуть мати і сестра, вмирає один товариш, другий поранений, безпомічний. Він не заплакав не втік, а вважав своїм обов'язком врятувати пораненого командира. І зробив це дуже розумно, більше того, потурбувався про те, щоб забрати зброю товаришів та вбитих ворогів. І тільки тоді, як Володя доставив мене у загін і лягав спати, він заплакав... ”.

У хаті – п'ятеро. Фелікса, Миколка, Бабця, Теця і Тодорко-Федір, якому ніде дітися – лінія фронту за кілометрів двадцять п'ять-тридцять відси, А в прифронтових

селах кишить відступаюча німчура. Небезпечно з нею стрічатися навіть старцю. Тож перечікує непевну пору в доброї і надійної Фелікси. Поставив сани й “позиченого” коня на її подвір’ї...

Усі п’ятеро припали до вікон. Село оточене – ні вийти, ні увійти. “Палитимуть?” – терзається невідомим Фелікса. Це вона – про німців, про карателів.

– Та скільки можна палити? – заперечує Бабця. – Геть усе вже погоріло... Тут хоч би ноги загарбницькі винести. Нема іншого виходу в оцих зайд-задрипанців, тільки драла у Фатерлянд пуститися...

Карателі стоять навпроти Феліксиної хати, за річкою Жарихою, у дворі баби Веснючки, як називають її по-вуличному. Єдина в Хоростку хата крита червоною бляхою – Веснюччина. Може, тим та оселя й привернула увагу карателів. Весь двір, город і прилеглу вулицю запрудили піші і кінні поторочі з каністрами бензину і спирту. Хто вони? Мадяри. Тупцюють на місці, чекають наказу. А той, котрий має віддати такий наказ, десь бариться. Невідомість мучить і жителів села, і підпалювачів. Ні ті, ні ці не відають, що наказ перехоплено партизанами, а його автора пущено в розхід...

З вікна Феліксиної хати добре проглядаються річка, критий бляхою Васюччин дім і... карателі, кінні і піші. Вершника, який тягне за вуздечку коня, тягнув до замерзлої річки, а перевівши через лід, тягне до Феліксиного обійстя, помітили також. Кінь накульгує, спотикається, не може йти, не те, що бігти, але каратель на те не зважає, майже волоче німичну тварину... Чого він плентається сюди? Всі п’ятеро налякані... Тодорко-Федір наважується вийти назустріч. Фелікса з Миколкою теж переступили сінешній поріг.

Тягнув за собою пораненого коня Імре. Тягнув до тої хати, де він колись знайшов порятунок. Осколком снаряда Прудону пошкодило ногу. Тепер ні їхати, ні йти поруч з ним – тільки пристрілити. А пристрілити свого улюбленця Імре не може. З жалем дивився на свого чотириноного друга, прощався з ним і надіявся на тутешніх людей: може, візьмуть собі, вилікують?

Тодорка-Федора упізнав:

– Ти живий! А ми думали, що там, на лісовій дорозі й упокоївся.

– Не упокоївся, як видиш. А тобі чого? – зупинився за кілька кроків від пришельця Тодорко-Федір.

– Коня веду пораненого. Не можу на ньому їхати, доведеться пристрілити. А жаль... Кінь золотий. З ним я виступав на цирковій арені. То, може, візьмеш собі, добрий чоловіче? Маєш одного, а підлікуєш – буде пара...

Почувши ці слова, Миколка підбіг до Тодорка-Федора, схопив його велику руку:

– Дядю Федю, візьмим коня. Най він жис... Не треба стріляти!

Імре впізнав хлопчика, поправив на його голівці шапчину:

– Дарую тобі, Миколко, коня Прудона. Підлікуєш – і він добром тобі віддячить!

Фелікса наважилася й собі підійти:

– Скажіть, нас палитимуть?

– Направлено палити... Але я щось придумаю – не палитимуть! – запевнив рішуче.

Імре перехрестився і поцілував вуздечку, припав щокою до гриви. А тоді передав ту вуздечку Миколці і майже бігцем закрокував до Веснюччиного двору. Переходячи річку, зупинився біля ополонки, в якій жінки час від часу полощуть білизну. Вийняв з кишені документ Хорті, погойдав на долоні і з усього розмаху жбурнув у той проруб... Жалю не мав, тільки відчуття огиди. Жодного разу документ Хорті йому не знадобився, не допоміг. Іграшка старого дурисвіта, що прикидався всесильним і мудрим...

Фелікса ще кілька хвилин спостерігала з вікна за карателями. Імре підійшов до гурту, вийняв з кишені якогось папірця, помахав ним над головами, щось сказав і карателі почали шикуватися в колону. Піші ставали біля піших, а кінні опинилися попереду. Після шиккування колона рушила на Понору...

Що сказав їм Імре, як відвернув біду – цього ніхто з жителів Хоростка не знає... Але відвернув...

Можна одначе, припустити, що папірець, яким Імре

тряс над головами карателів, – приватний лист. У ньому кухар Мате натяками сповіщає шокуючу новину, підслухану на території жандармського корпусу: Угорщина збирається оголосити про свій вихід з війни, а її правитель Хорти зрікається фашизму, формує антифашистський уряд. Бунтуються угорські війська – вимагають свого повернення додому. Німці втримують їх на бойових позиціях силоміць. Приховують від своїх військ і світової спільноти новину про намір Угорщини вийти з війни. Розголошення цієї таємниці загрожувало винному мученицькою смертю...

Імре Габор цього разу не побоявся. Зачитав уголос листа угорській роті. І карателі погасили свої факели, поквапилися з Хоростка... Там, за німецькою оборонною лінією Арпада, – їхня рідна земля. Прийме вона цих чудовиськ-душогубів чи ні, – вороття в каральний кошмар уже не буде!

Хоросток врятовано. Стоїть оте село й досі, не розстріляне і не спалене... Рідне село автора цієї книги.

*(Уривок з історичного роману-реквієму
"Каратель")*

***Білогір'я, травень 1971 р. Микола Мачківський, Аполлінарій Мацевич,
Олекса Ющенко, Микола Рудь, Дмитро Білоус і Микола Федунець***

ОКРЕМІ ВИДАННЯ ТВОРІВ МИКОЛИ МАЧКІВСЬКОГО

◆ **Мачківський М. А трава – як любов!.. :** нова книга поезій / М.А.Мачківський. – Хмельницький : Цюпак, 2011. – 74 с.

...А трава як любов.

А любов – як трава:

Не на смак,

Не на колір –

На невмирущість!..

Ці поетичні рядочки із нової книги поезій Миколи Мачківського. Інтимна, пейзажна лірика, вміщена тут, випромінює щирість, добро, любов до всього сущого. А ще тут йдеться про творчі радощі і муки, про те, що довелось стріти автору у житті – лихоліття, тяжкі реалії селянського життя. До збірки входить і цикл поезій “Із литовського епосу”, в якому просліджується перегук з історичними прозовими творами письменника. Отож, читай, насолоджуйся справжньою поезією.

◆ **Мачківський М.А. Брат і сестра :** повість-діалог з авторськими ремарками / М.А.Мачківський. – Хмельницький : Цюпак, 2013. – 140 с.

Ця книга, читачу, про всенародний опір чужоземним загарбникам в роки Другої світової війни, про тих, хто поклав своє життя на святий вівтар Перемоги. Хмельничанин Микола Ченаш – один із них.

Форма нового твору дещо незвична. Автор бесідує з колишньою підпільницею Марією Ченаш – рідною сестрою незаслужено забутого подолянина – героя Миколи Ченаша, переповідає її спогади про ті буремні роки та подає свої власні ремарки.

◆ **Мачківський М.А. В житах** : поезії / М.А.Мачківський. – Київ : Молодь, 1974. – 55 с.

Невеличка збірка щирх поезій. Це перша книга молодого поета М.Мачківського. Згодом її було належно оцінено в багатьох літературних часописах, обласній періодиці. До збірки вміщено вірші про героїчні і трудові звершення простої людини, про щире дружбу між народами, любов до батьківщини, неповторність її природи.

◆ **Мачківський М.А. Вибране** : поезії / М.А.Мачківський. – Хмельницький : Доля, 1994. – 60 с. – (Поетична Хмельниччина: давнє і сучасне).

До збірника ввійшли кращі поезії автора, сповнені любові, гуманізму, роздумів, в яких йдеться про найвище призначення людини на Землі – творити добро.

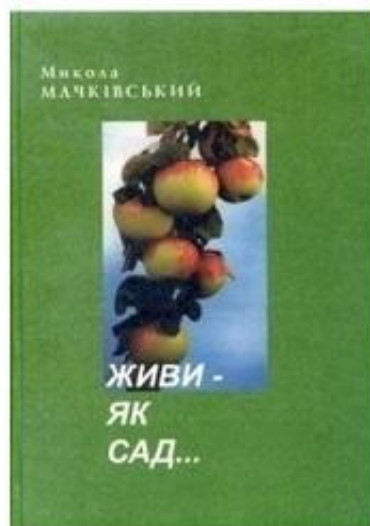

◆ **Мачківський М.А. До вежі черленої** : роман-життєпис / М.А.Мачківський. – Хмельницький : Поділля, 2005. – 448 с. – (Духовні витоки Поділля).

Цей роман – хвилюючий життєпис відомої української письменниці і журналістки, нашої землячки Наталії Кащук. Цій талановитій жінці випало коротке, сповнене страждань, життя. Але вона мала неабиякий Божий дар: поетичне слово. Серед її друзів – поети-шістдесятники – Василь Симоненко, Ліна Костенко, Віктор Кушнір, Степан Будний, Володимир Собонович.

◆ **Мачківський М.А. Живи – як сад...** : літературознавча повість / М.А.Мачківський. – Хмельницький : Поліграфіст, 2007. – 196 с. – (Хранителі рідного слова).

Ця повість про життєву і творчу долю нашого земляка – письменника і журналіста Мар'яна Красуцького – лауреата всеукраїнських літературних премій імені Юрія Яновського та імені Ярослава Галана. У ній цікаво просліджується творчість письменника, чимало роздумів про літературу, мистецтво, формування творчої особистості.

◆ **Мачківський М.А. З рідної хати :** вибрані поезії / М.А.Мачківський. – Хмельницький : Цюпак, 2016. – 328 с.

Нова книга вибраних поезій М.Мачківського тематично розмаїта, різножанрова. Чільне місце посідають в ній поеми. У них тривога і біль, роздуми на перехресті трьох часів, в основі яких земля первородна. Книга вибраного – це певний підсумок створеного і пережитого. Вона вщерть насичена життєвими образами, долями, драматичними моментами життя самого автора, а також роздумами і переживаннями, спричиненими подіями сьогоденного дня – безглуздою та братовбивчою війною на сході нашої країни. Отож, друже, твоїй увазі – справжня, висока, талановита поезія.

◆ **Мачківський М.А. “За сонячний промінь тримаючись...”** : десять стежин поета Миколи Федунця : повість-портрет / М.А.Мачківський. – Хмельницький : Поліграфіст, 2005. – 175 с. – (Хранителі рідного слова).

Головний герой цієї художньо-документальної прози – наш земляк, відомий український поет Микола Федунець. Десять розділів книги – то десять стежин життєвого шляху і творчого доробку цього самобутнього поета. Починаючи з повосенного важкого дитинства та його перших поетичних паростків, Микола Мачківський досконало, цікаво, тепло розповів та доніс до читача життєвий і творчий доробок подільського шістдесятника, його значимість та внесок в літературу рідного краю.

◆ **Мачківський М.А. Зав'язь доброти : вірші та поема** / М.А.Мачківський. – Київ : Радянський письменник, 1986. – 125 с.

Людина праці, той, хто вирощує хліб та береже мирне небо – головний герой цієї збірки. До книги увійшли вірші про природу рідного краю, інтимна лірика. В поемі “Далеке поле” схвильовано та оптимістично автор згадує повоєнні труднощі, непосильну працю на колгоспних ланах. З яким теплом та щемом він говорить про матір – агронома, колишню партизанку та її сина-підлітка...

◆ Мачківський М.А. **Каратель** : історичний роман-реквієм / М.А.Мачківський. – Хмельницький : Цюпак, 2015. – 203 с.

Тема цього історичного роману – Друга світова війна. Спираючись на невігадані факти і події, що відбувалися в ті часи в Україні та Угорщині, письменник змальовує болючі сторінки нашої історії, гірке буття дітей війни, трагізм спалених фашистами сіл. Отож, перед твоїми, читачу, очима постане жорстока правда війни, яку потрібно знати і пам’ятати.

◆ Мачківський М.А. **Коріятовичі** : роман-міф / М.А.Мачківський. – Київ : Золоті ворота, 2010. – 324 с.

“Коріятовичі” – новий історичний роман-міф. Чому міф? Тому що автор, змальовуючи події, що відбувалися в Україні за Литовської доби (XVI ст.), використовує не лише історичні свідчення, а й фольклорні джерела, які збагатили сюжет неймовірними, привабливими, напівфантастичними

епізодами.

Головні персонажі твору – князі Коріятовичі, небожі Великого князя Литовського Ольгерда. Саме їм, після розгрому татар на Синіх Водах (1362 р.) він передав управління Поділлям. Цікаво та захоплююче автор змальовує життя та діяльність братів – Костянтина, Юрія, Федора, Олександра Коріятовичів, їхнє оточення, розкриває їхні зодчі, ратні та дипломатичні здібності. Цей роман значно доповнить твої, друже, знання з історії України.

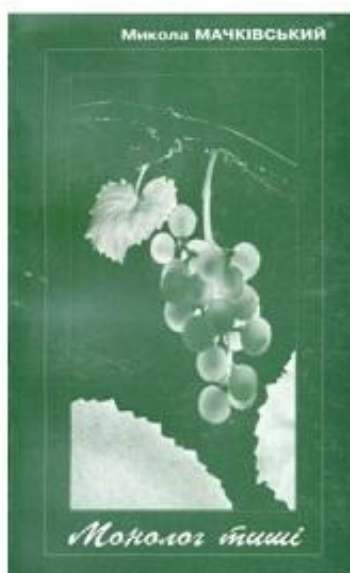
◆ **Мачківський М.А. Кунча, XXI** : (сільські нотатки письменника Ч.) : повість-есе / М.А.Мачківський. – Хмельницький : Цюпак, 2012. – 264 с.

“Кунча, XXI” – повість-есе, написана у формі художньо-документальних нотаток. Оповідач – письменник Ч., якого занепокоїла незavidна доля сучасного українського села. Щоб розібратися в причинах занепаду, автор нотаток їде в подільське село Кунча, де знайомиться з місцевим фермерським господарством і його очільником Володимиром Пицюком, який як справжній газда взявся за наведення порядку.

◆ **Мачківський М.А. Лугова незабудка** : поезії різних років / М.А.Мачківський. – Хмельницький : Евріка, 2001. – 151 с.

Збірничок “Лугова незабудка” об’єднав під своєю обкладинкою вірші та поеми різних років. Задушевність і схвильованість, мотиви гуманності і доброти, вдячності і благородства, а ще тривоги за завтрашній день – усе це в поезії Мачківського. “Голос доброї людини. Він вловимий не тільки в однойменній поемі, але й у кожному творі з його нової книги” – пише у передмові до книги відомий київський поет Борислав Степанюк.

◆ Мачківський М.А. **Монолог тиші** : нова книга поезій / М.А.Мачківський. – Хмельницький : Цюпак, 2006. – 98 с.

До цієї книги поезій нашого земляка увійшли поезії, написані переважно протягом кількох останніх років. Цікаві сюжети, роздуми і спогади, включені в поетичні рядочки, складають п'ять розділів книги. Розділ "Человек, кормящий голубей" містить поезії, перекладені на російську мову.

◆ Мачківський М.А. **Осіня радість** : поезії / М.А.Мачківський. – Львів : Каменяр, 1990. – 111 с.

Роздуми про спадкоємність поколінь, людське щастя, доброту і чесність, тихі сповіді поета, тривоги за майбутнє людства, про екологічну загрозу, спричинену Чорнобильською катастрофою – все це у творах цієї збірки.

Спинімося!

Не гаймося сьогодні,

Бо завтра

що вдихнемо ми?

Світ

Не зірветься

у таку безодню,

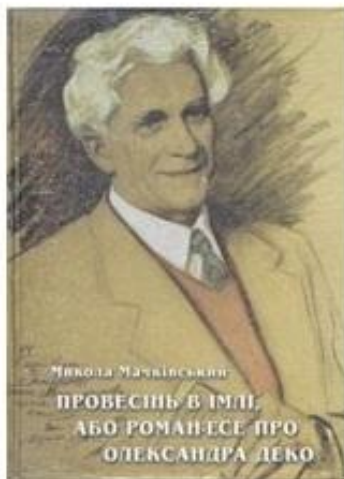
Де не врятується крильми?

◆ Мачківський М.А. **Пароль – “Проскурів”** : художньо-документальний роман / М.А.Мачківський. – Хмельницький : Поділля, 1997. – 543 с.

Художньо-документальний роман “Пароль – “Проскурів” дає нам змогу познайомитися із невігаданими героями, з достовірними фактами, малодоступними документами, які свідчать про багатостраждальну історію нашого краю.

Хвилююче та правдиво автор розповідає про Проскурівське антифашистське підпілля, героїчне життя молодих подолян, їх подвиги. Водночас у творі подаються картини історичного минулого Проскурова, розповіді про видатних осіб, життя яких пов’язане з подільським краєм.

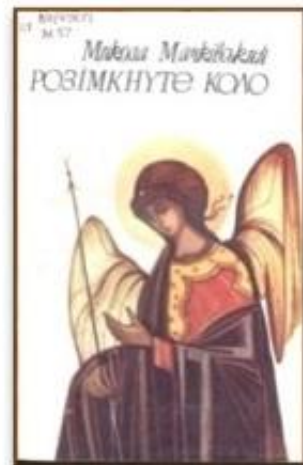

◆ Мачківський М.А. **Провесінь в імлі, або Роман-есе про Олександра Деко** : біографічний роман / М.А.Мачківський. – Хмельницький : Поділля, 2002. – 256 с.

Цей біографічний роман, написаний у формі новел, присвячений життєвому і творчому шляху відомого українського письменника і громадського діяча Олександра Деко. Його перу належать відомі книги: “Журливий заспів” (про класика української байки Леоніда Глібова), “Солов’ї співають на світанні” (про Віктора Забілу, автора пісень, які стали народними), повісті “Кедойшім” (про Шепетівське єврейське гетто, знищене фашистами в роки Другої світової війни). В книзі чимало роздумів письменника про мистецтво слова, формування літератора, його складний творчий шлях.

◆ **Мачківський М.А. Розімкнуте коло** : поезії / М.А.Мачківський. – Київ : Укр. письменник, 1994. – 111 с.

Красивою, чистою, образною українською мовою писані ці поезії. В них – любов до людини праці, села, до тих, кому довелося пережити лихоліття війни, сталінських репресій, філософські роздуми про день насущний. До книги вміщено поему “Розімкнуте коло”, присвячену світлій пам’яті поета-воїна Володимира Булаєнка, а ще привертають увагу читача чисті і трепетні ліричні поезії.

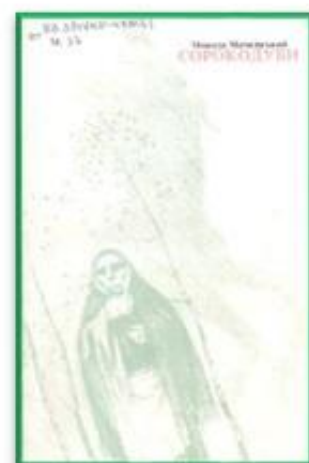

◆ **Мачківський М.А. Синє небо і чорна земля** : поезії / М.А.Мачківський. – Хмельницький : Цюпак, 2015. – 79 с.

“Синє небо і чорна земля” – нова збірка поезій сучасного письменника-подолянина Миколи Мачківського. В них – минуле і сучасне рідної землі, його роздуми, його любов до всього сущого. А ще, не може його поетичне слово мовчати, коли в країні ніяк не вгамується найбезглуздіша війна. Деяким його поетичним речам властива іронічність, фантастичність.

◆ **Мачківський М.А. Сорокодуби** : книга про поета-воїна Володимира Булаєнка, його предтеч, сучасників і спадкоємців / М.А.Мачківський. – Хмельницький : Поділля, 1994. – 253 с. – (Духовні витоки Поділля).

Повість “Сорокодуби” – це перший прозовий твір письменника М.Мачківського. Це хвилююча розповідь про поета-воїна Володимира Булаєнка. Тут він зібрав усе можливе, що так чи інакше пов’язане із життям і творчістю цього мужнього поета, вірші якого стали окрасою української поезії воєнного часу.

До цього видання ввійшли й міні-портрети інших майстрів слова, досвічених, визнаних і ще зовсім молодих – Тодося Осьмачки, Микити Годованця, Костя Гордієнка, Володимира Ладижця та інших.

Прочитавши книгу “Сорокодуби”, класик української літератури О.Гончар написав у своєму “Щоденнику”: “Чудова річ!”.

◆ Мачківський М.А. **Червоний рушник** : поезії / М.А.Мачківський. – Київ : Рад. письменник, 1979. – 79 с.

Це друга книга поезій нашого земляка. В ній уславлюється подільська земля, залоблені у працю і рідну природу люди, закохана юність:

Я – подоляк ізроду-віку,
І ця Подолія – земля
Мені так пахне коло вікон,
Як медом живлене гілля.

◆ Мачківський М.А. **Чорний дяк** : історичний роман / М.А.Мачківський. – Хмельницький : Поділля, 2000. – 328 с.

Спираючись на віднайдені на сьогодні історичні документи та наукові припущення вчених-істориків, письменник подав свою надзвичайно цікаву версію життя і творчої діяльності давнього українського письменника-полеміста Ісайї Кам’янчанина. На жаль, немилосердно склалася доля нашого земляка Ісайї. За наклепом його було звинувачено в ересі і, згідно наказу царя-деспота Івана Грозного, запроторено у монастирську в’язницю. В романі ти, читачу, зустрінешся і з іншими історичними особами: однолітком Ісайї Кам’янчанина письменником-просвітителем Герасимом Смотрицьким, князем Василем-Костянтиним Острозьким, першодрукарем Іваном Федоровим та іншими знаменитостями.

◆ **Мачківський М.А. Я в команді – бомбардир** : вірші до дитячої книжки-розмальовки / М.А.Мачківський ; худож. О.С.Ванчурова. – Хмельницький : Поділля, 1998. – 16 с.

Ця книга адресується маленькому читачеві. Дотепно і весело у віршах розповідається про футбольні баталії та перемоги юного спортсмена.

ПУБЛІКАЦІЇ ТВОРІВ МИКОЛИ МАЧКІВСЬКОГО У ЗБІРНИКАХ ТА ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ

◆ Мачківський М.А. **Ділився вогнем** : [про поета Дмитра Онковича] / М.А.Мачківський // Автограф : альманах. – 2016. – С. 114-125.

◆ Мачківський М. **Добірка віршів. Проскурівська Мадонна** (з роману “Пароль – “Проскурів”) / М.Мачківський // Літературна Хмельниччина ХХ століття : хрестоматія / упоряд. М.Федунець. – Хмельницький, 2005. – С. 425-437.

◆ Мачківський М. **Думка про голодомор. Лжепророки. “День змигнув...”**. Очеретник. Тіні. “Не легшає – вузли, вузли політик”. “Куди ж ви зникли, українські села?”. Немилосердні забави. **Монолог тиші** : вірші / М.Мачківський // Соборність. – 2007. – № 1. – С. 80-86.

◆ Мачківський М.А. **Етюд з ластівками, або Осінні клопоти поета Анатолія Ненцінського** : есе / М.А.Мачківський // Автограф : альманах. – Хмельницький, 2012. – С. 168-172.

◆ Мачківський М.А. **З когорти шістдесятників** : передмова / М.А.Мачківський // Рибицький І. Стодоля : книга поезій, перекладів, прози / І.Рибицький. – Хмельницький, 2011. – С. 5-9.

◆ Мачківський М.А. **З когорти шістдесятників** : есе [про Івана Рибицького] / М.А.Мачківський // Медобори : альманах. – 2015. – № 10. – С. 265-270.

◆ Мачківський М.А. **Каратель** : роман-реквієм / М.А.Мачківський // Дзвін. – 2015. – № 9. – С. 11-86.

◆ Мачківський М.А. **Коріятовичі** : роман-міф / М.А.Мачківський // Дзвін. – 2010. – № 9. – С. 20-67. – № 10. – С. 15-70.

◆ Мачківський М.А. **“По-українськи говорити?..”**. “Ще вони колинуть Україну...” : вірші / М.А.Мачківський // Україна – моя Батьківщина : альманах / упоряд. В.Терен ; передм. Ю.Тимошенко. – Київ, 2006. – С. 275-276.

- ◆ Мачківський М.А. “По-українськи говорити?..” : вірш / М.А.Мачківський // Свіча вічності : поезії про Україну, Шевченка, українську душу / упоряд. М.Федунець. – Хмельницький, 2000. – С. 104.
- ◆ Мачківський М.А. Привид білого японця : уривок з роману “Рідний голос у Мюнхені” / М.А.Мачківський // Автограф : збірник обл. організації НСПУ / за ред. Б.Грищука. – Хмельницький, 2002. – С. 14-17.
- ◆ Мачківський М.А. Сатанівська фреска. Послання. “Молитися поночі...”. “Перо барвисте – на шоломі воїна...” : вірші / М.А.Мачківський // Медобори : альманах. – 2015. – № 10. – С. 89-91.
- ◆ Мачківський М.А. Село Криниця. Сіно. Сатанівська фреска. Золота барва. Римляни в Кам’янці-Подільському : вірші / М.А.Мачківський // Краса України : твори поетів та фотохудожників Вінницької, Тернопільської та Хмельницької областей про рідне Поділля / упоряд. Б.Бастюк, В.Ребенчук, М.Федунець. – Вінниця, 2006. – С. 98-97.
- ◆ Мачківський М. Селянська мудрість : вірші / М.Мачківський // Хмельниччина літературна : збірник обл. організації НСПУ / упоряд. М.Федунець. – Хмельницький, 1992. – С. 20.
- ◆ Мачківський М.А. Смотрицький замок : уривки з істор. роману “Коріятовичі” / М.А.Мачківський // автограф : альманах. – Хмельницький, 2012. – С. 6-20.
- ◆ Мачківський М.А. Сторожа. Асканія-Нова : вірші / М.А.Мачківський // Степова пектораль : антологія. – Одеса, 2011. – С. 272-273.
- ◆ Мачківський М.А. Чистота. “Така у надовкіллі комиза...”. Око вороне. “Нам нічого робить в сузір’ї Рака...”. “Що вкотре навертає...” : вірші / М.А.Мачківський // Осик осінній сон : збірник сучасної поезії Хмельниччини. – Хмельницький, 2001. – С. 55-56.
- ◆ Мачківський М.А. Щоденник “бандита” Орлика : з книги “Пароль – “Проскурів” / М.А.Мачківський // Великий терор на Хмельниччині : збірник про сталінські репресії / упоряд. В.Дмитрик, А.Площинський, Л.Савицький. – Хмельницький, 2004. – С. 303-317.

* * *

- ◆ Мачківський М.А. Брат і сестра : фрагменти повісті-діалогу з авторськими ремарками / М.Мачківський // Подільські вісті. – 2013. – 15 жовт.

- ◆ Мачківський М.А. Щоденна ноша Миколи Сумишина : есе / М.А.Мачківський // Автограф : альманах. – Кам'янець-Подільський, 2016. – с. 96-98.
- ◆ Мачківський М.А. Вірш для коханої : бувальщина / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2003. – 30 січ.
- ◆ Мачківський М.А. Досвітня година. Провінція. “Серед ночі...”. “Це небо астральне (по нашому зоряне)”. “Ген-ген подаленів мій ген...”. Незримці. “Слизька дорога, бо ковзелиця...” / М.А.Мачківський // Літерат. Україна. – 2007. – 1 берез.
- ◆ Мачківський М.А. Ольгерд у Кам'янці : уривок з роману-міфу “Коріятовичі” / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2011. – 20 трав.
- ◆ Мачківський М.А. Печалі царські : уривок з історичного роману “Чорний дяк” / М.А.Мачківський // Літерат. Україна. – 2001. – 28 груд.
- ◆ Мачківський М.А. Плакучі верби над Серетом : уривок з роману “До вежі черленої” / М.А.Мачківський // Літерат. Україна. – 2005. – 15 верес.
- ◆ Мачківський М.А. Посвідчить Ксеня-зв'язкова : (ненаписана глава до роману “Пароль – “Проскурів”) / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2002. – 1 трав.
- ◆ Мачківський М.А. Провінція. Пам'ять. Реквієм вишивальниці : вірші / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2017. – 12 січ.
- ◆ Мачківський М.А. Провінція. “Шептало безсоння...”. Неприручений час : вірші / М.А.Мачківський // Склянка часу. – 2007. – № 41. – С. 57.
- ◆ Мачківський М.А. Слово, осяяне любов'ю. “Бог бува на землі...”. У долині плачу. “Любов одвічно плине, як ріка...”. Про братання : вірші / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2007. – 1 лют.

М.Мачківський з В.Барановим – головним редактором журналу “Київ”

ПУБЛІЦИСТИЧНІ ТА ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНІ СТАТТІ МИКОЛИ МАЧКІВСЬКОГО

- ◆ Мачківський М.А. Безголов'я – символ часу : [про оповідання В.Горбатюка “Безголов'я”] / М.А.Мачківський // Літерат. Україна. – 2010. – 22 квіт.
- ◆ Мачківський М.А. Безголов'я – символ часу : [про книгу повістей і оповідань В.Горбатюка “Безголов'я”] / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2010. – 26 лют. – (Книги наших земляків).
- ◆ Мачківський М.А. Голос Вічного міста : [про Кам'янець-Подільський] / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2005. – 19 лип.
- ◆ Мачківський М.А. “Дано воскреснути словам...” : про поезію Сергія Пантюка / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2013. – 23 жовт.
- ◆ Мачківський М.А. Дзвін жайвориної струни... : [про поезію Афанасія Коляновського] / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2009. – 29 верес.
- ◆ Мачківський М.А. Дісве слово : [рецензія на книгу М.Палієнка “І дієсловом любиш теж”] / М.А.Мачківський // Кур'єр Кривбасу. – 2012. – С. 378-380.
- ◆ Мачківський М.А. Є любов у правічному світі : [рецензія на книгу Р.Балеми “Сонячна соната”] / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2005. – 18 жовт.
- ◆ Мачківський М.А. Жарина з сусідньої печі / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2002. – 12 квіт.
- ◆ Мачківський М.А. З велелюдних доріг... : Миколі Сумишину – 70! / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2010. – 15 квіт.
- ◆ Мачківський М.А. З когорта шістдесятників : [Іван Рибицький] / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2011. – 20 трав.
- ◆ Мачківський М.А. З краси і любові : [до 60-річчя Ніни Шмурикової] / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2013. – 5 листоп.
- ◆ Мачківський М.А. Згадаймо всіх поіменно : альтернативне дослідження про шістдесятників / М.А.Мачківський // Літерат. Україна. – 2008. – 13 листоп., 20 листоп., 27 листоп.
- ◆ Мачківський М.А. Земний колір надії : роздуми про екологію / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2002. – 31 трав.
- ◆ Мачківський М.А. Зоря над житом : рецензія на книгу В.Сакова “Я повернусь...” / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2004. – 30 лист.

- ◆ Мачківський М.А. “І спогадів шматочки запашні” : про лікаря і поета Л.Закардонця / М.А.Мачківський, М.Ф.Федунець // Літерат. Україна. – 2001. – 17 трав.
- ◆ Мачківський М.А. Його не вбила Колима : про роман М.Красуцького “Довга дорога вночі” / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2001. – 9 жовт.
- ◆ Мачківський М.А. Кредо життєслоба : у ці січневі дні М.Федунцо виповнилося б 70 / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2014. – 9 січ.
- ◆ Мачківський М.А. Крилом – у небо! : Мар’яну Красуцькому – 65 / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2008. – 10 січ.
- ◆ Мачківський М.А. Літературознавчий триптих Віталія Мацька / М.А.Мачківський // Слово Просвіти. – 2014. – № 16. – С. 12.
- ◆ Мачківський М.А. Мандрівка до криниці : М.Федунцо – 60 / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2004. – 1 січ.
- ◆ Мачківський М.А. Минуле знати, майбутнім жити : розмова М.Мачківського з М.Федунцем / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2003. – 23 груд.
- ◆ Мачківський М.А. Могила мого ворога : [публіцист. роздум] / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2002. – 29 трав.
- ◆ Мачківський М.А. На радість добрим людям : про книгу Б.Грищука “Творці солодкого дива” / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2000. – 18 лип.
- ◆ Мачківський М.А. Не розлучався з молодістю : письменнику Мар’яну Красуцькому – 70 / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2013. – 3 січ.
- ◆ Мачківський М.А. Небо, як поезія : [поети П.Перебийніс і В.Родіонов] / М.А.Мачківський // Літерат. Україна. – 2015. – 24 верес.
- ◆ Мачківський М.А. Нема забутих письменників! : роздуми про наболіле / М.А.Мачківський // Літерат. Україна. – 2007. – 25 жовт.
- ◆ Мачківський М.А. Неупереджене і щире : діалог лірика М.Мачківського із сатириком Р.Боллохом / М.А.Мачківський // Автограф : збірник творів членів Хмельницької обл. організації НСПУ. – Хмельницький, 2006. – С. 75-76.
- ◆ Мачківський М.А. Парадокси прожиткового мінімуму / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2002. – 11 квіт.
- ◆ Мачківський М.А. Під знаком менестреля : [Миколі Клецу – 65] / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2014. – 9 серп.

- ◆ Мачківський М.А. Під крилом Гусака : [про збірку Б.Уроди “Гусак на троні”] / М.А.Мачківський // Літерат. Україна. – 2010. – 1 квіт.
- ◆ Мачківський М.А. Орлине гніздо – журнал “Німчич” : привітання / М.А.Мачківський // Німчич. – 2016. – № 9. – С. 10.
- ◆ Мачківський М.А. Осінній дощ із присмаком весни : рецензія на книгу О.Радущинської “Навіл із долею” / М.А.Мачківський // Літерат. Україна. – 2005. – 10 берез. – С. 3.
- ◆ Мачківський М.А. Під крилом синьої птиці : [про подільську поетесу Ніну Шмурикову] / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2003. – 7 лист.
- ◆ Мачківський М.А. Педагог з поетичним даром : [Н.М.Шмурикова] / М.А.Мачківський // Майбуття. – 2013. – № 21. – С. 7.
- ◆ Мачківський М.А. Полинова чаша Олександри Ванжули / М.А.Мачківський // Соборність. – 2000. – № 1. – С. 56-60.
- ◆ Мачківський М.А. Поріднилась з ясенами : [про книгу І.Гуцал “Я ще не птах...”] / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2002. – 20 черв.
- ◆ Мачківський М.А. Прірва голодного моря : рецензія на роман А.Гудими “Знак біди” / М.А.Мачківський // Проскурів. – 2003. – 14 лют.
- ◆ Мачківський М.А. Реабілітований Ісайя Кам’янчанин / М.А.Мачківський // Соборність. – 2002. – № 2. – С. 71-75.
- ◆ Мачківський М.А. Розгадати б загадку твою... : письменнику Б.Гришчуку нещодавно минуло 70 років, а дружні роздуми про ювіляра продовжують надходити / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2010. – 16 квіт.
- ◆ Мачківський М.А. Скорилася величі слів : [про книгу Олени Ткачук з Дунаєвць “Тяжіння неба”] / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2007. – 15 трав.
- ◆ Мачківський М.А. Струмуй, джерельце! : [про книгу оповідань Оксани Миронюк “Приходьте на весілля”] / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2008. – 18 берез.
- ◆ Мачківський М.А. Таємниця – за обкладинкою : [про книгу В.Кравчука “Третя місячна ніч”] / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2000. – 11 трав.
- ◆ Мачківський М.А. У долонях трави : [про творчість Людмили Веселої] / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2012. – 12 січ.
- ◆ Мачківський М.А. У зоні неспокою : поету А.Ненцінському – 70 / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2014. – 22 лип.

- ◆ **Мачківський М.А. У кожній усмішці – сонце : до 85-річчя письменника І.Сочивця / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2002. – 9 трав.**
- ◆ **Мачківський М.А. У руслі часопису : до 60-річчя письменника М.Красуцького / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2003. – 7 січ.**
- ◆ **Мачківський М.А. Хмельниччина очима свого корінного жителя : публіцист. триптих / М.А.Мачківський // Українець. – 2007. – № 6. – С. 3-19.**
- ◆ **Мачківський М.А. Ціна однієї обіцянки... / М.А.Мачківський // Літературна Україна. – 2007. – 27 груд.**
- ◆ **Мачківський М.А. Чатувала у полі смерть : нарис / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2002. – 8 серп.**
- ◆ **Мачківський М.А. Чи буде статус домашнього архіву / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2002. – 16 квіт.**
- ◆ **Мачківський М.А. Чистий голос краси : [про поезію Афанасія Коляновського] / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2003. – 18 лист.**
- ◆ **Мачківський М.А. Шукач гори високої : штрихи до творчого портрета письменника О.Дека з нагоди його 75-річчя / М.А.Мачківський // Літерат. Україна. – 2001. – 27 груд.**
- ◆ **Мачківський М.А. Ще не вечір... : письменнику В.Горбатюку – 55 / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2011. – 6 січ.**
- ◆ **Мачківський М.А. Я – за великого українця : [інтерв'ю з професором Кам'янець-Подільського державного університету С.Сохацькою] / М.А.Мачківський // Українець. – 2008. – № 8-9. – С. 12-13.**
- ◆ **Мачківський М.А. Як горох при дорозі : [про сьогоденне становище музею “Літературна Хмельниччина”] / М.А.Мачківський // Подільські вісті. – 2000. – 26 верес.**

МАТЕРІАЛИ ПРО ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ МИКОЛИ МАЧКІВСЬКОГО

- ◆ **Голубко сизокрила : оповідання [про М.Мачківського] // Горбатюк В.І. Птиці над нами / В.І.Горбатюк. – Кам'янець-Подільський, 2016. – С. 160-177.**
- ◆ **Логвиненко О. “Бо світ мій щирий...” : передмова до книги / О.Логвиненко // Мачківський М.А. З рідної хати : вибрані поезії / М.А.Мачківський. – Хмельницький, 2016. – С. 5-7.**
- ◆ **Мачківський Микола Антонович // Кульбовський М. Подільська Шевченкіана. Кн 2 / М.Кульбовський. – Хмельницький, 2006. – С. 52-54.**

М.Мачківський з лауреатом Національної премії України ім. Т.Г.Шевченка, поетом А.Кичинським

- ◆ Мачківський Микола // Лауреати обласних премій Хмельниччини : біобібліограф. покажчик. – Хмельницький, 2004. – С. 82-84.
- ◆ Мачківський Микола // Літератори Хмельниччини – члени Національної спілки письменників України : біобібліограф. покажчик. – Хмельницький, 2005. – С. 34-36.
- ◆ Мачківський Микола // Літературна Хмельниччина ХХ століття : хрестоматія / упоряд. М.Федунець. – Хмельницький, 2005. – С. 424-437.
- ◆ Мачківський Микола // Письменники України : біобібліограф. довідник. – Київ, 2006. – С. 258.
- ◆ Мачківський Микола // Українська літературна енциклопедія. Т. 3. – Київ, 1995. – С. 45.
- ◆ Мачківський Микола Антонович // Мацько В. Літературне Поділля : довідник / В.Мацько. – Хмельницький, 1991. – С. 46.
- ◆ Мачківський Микола. Поет, прозаїк // Хмельницький в іменах : прозаїки, поети, журналісти : довідник / уклад. В.Дмитрик, Є.Семенов. – Хмельницький, 2006. – С. 91.
- ◆ Мачківський Микола // П.Слободянюк. Культура Хмельниччини / П.Слободянюк. – Хмельницький, 1995. – С. 271-272.
- ◆ Микола Мачківський : поет, прозаїк, літературознавець // Літератори Хмельниччини : довідник обл. організації НСПУ / худож. Я.М.Павлович. – Хмельницький, 1997. – С. 21.

- ◆ Подих подільського зябу : біобібліограф. покажчик / Хмельницька обл. бібліотека для юнацтва. – Хмельницький, 2007. – 112 с.
- ◆ Про Миколу Мачківського : нарис // Пільонов О. Стерня і Колос : про колег журналістів і не тільки : нариси / О.Пільонов. – Дніпропетровськ, 2015. – С. 33-36.
- ◆ Прокоф'єв І. Ознаки зрілості : [про нові поезії М.Мачківського] / І.Прокоф'єв // М.А.Мачківський. А трава – як любов!.. / М.А.Мачківський. – Хмельницький, 2011. – С. 65-71.
- ◆ Слободянюк П. Ісайя Кам'янчанин і роман про нього : післямова до книги М.А.Мачківського “Чорний дяк” / П.Слободянюк // Мачківський М.А. Чорний дяк : роман / М.Мачківський. – Хмельницький, 2000. – С. 320-322.

- ◆ Гальміз Н. В дорогу – із сонячним променем : про книгу М.А.Мачківського “За сонячний промінь тримаючись...” / Н.Гальміз, Г.Храпач // Подільські вісті. – 2006. – 9 черв.
- ◆ Гостинна Д. Белетристика та історичні дослідження, яких потребують читачі : [відбулася презентація книги М.А.Мачківського “Коріятовичі”] / Д.Гостинна // Подільські вісті. – 2011. – 19 квіт.
- ◆ Гостинна Д. Ні дня без книги! : [інтерв'ю з М.А.Мачківським] / Д.Гостинна // Подільські вісті. – 2011. – 18 берез.
- ◆ Гостинна Д. Друге видання “Коріятовичів” : [інформація] / Д.Гостинна // Подільські вісті. – 2013. – 3 берез.
- ◆ Грищук Б. “...Плоди дзвенять, як нагороди” / Б.Грищук // Подільські вісті. – 1995. – 28 лист.
- ◆ Грищук Б. Чи не зарано споруджуємо монументи? : [про книгу М.А.Мачківського “Живи – як сад...”] / Б.Грищук // Проскурів. – 2008. – 3 січ.
- ◆ Демків Б. Жорстока правда війни в історичному романі-реквіемі “Каратель” Миколи Мачківського / Б.Демків // Проскурів. – 2016. – 4 лют.
- ◆ Костюк Б. Перший роман про Проскурівське підпілля / Б.Костюк // Подільські вісті. – 1998. – 16 черв.
- ◆ Кушнір О. Ужинок з подільського лану : письменнику М.А.Мачківському – 70! // О.Кушнір. – // Подільські вісті. – 2012. – 12 січ.
- ◆ Логвиненко О. “Бо світ мій цирий...” : Миколі Мачківському – 75! / О.Логвиненко // Подільські вісті. – 2017. – 12 січ.

- ◆ Марчук М. Побачення з рідним селом : творчий вечір М.Мачківського / М.Марчук // Подільські вісті. – 2006. – 17 жовт.
- ◆ Мацько В. Бачити перед собою світло / В.Мацько // Слово Просвіти. – 2001. – № 12.
- ◆ Мацько В. Яснозора муза Миколи Мачківського / В.Мацько // Проскурів. – 2017. – 12 січ.
- ◆ Ненцінський А. Мачківський Микола – у високолітті : [до 65-річчя письменника] / А.Ненцінський // Подільські вісті. – 2007. – 9 лют.
- ◆ Нові лауреати Міжнародної літературної премії ім. Івана Кошелівця : [М.А.Мачківський] // Літерат. Україна. – 2002. – 28 берез. – С. 2.
- ◆ Плачинда С. І в Баварії – з Україною : виступ на презентації повісті О.Дека “Кедойшим” і роману М.А.Мачківського “Провесінь в імлі...” / С.Плачинда // Літерат. Україна. – 2002. – 17 жовт.
- ◆ Прокоф’єв І. “Тиха лірика” Миколи Мачківського / І.Прокоф’єв // Подільські вісті. – 2008. – 21 жовт.
- ◆ Салига Т. Шістдесятники і професор Іван Денисюк : стаття / Т.Салига // Укр. літерат. газета. – 2015. – 31 лип.
- ◆ Сваричевський А. “До вежі черленої...” : [про книгу М.А.Мачківського “До вежі черленої...”] / А.Сваричевський // Проскурів. – 2007. – 11 січ.
- ◆ Сваричевський А. Роман про подільську квітку : [про книгу М.А.Мачківського “До вежі черленої...”] / А.Сваричевський // Майбуття. – 2006. – № 24.
- ◆ Слово, осяяне любов’ю : М.А.Мачківському – 65 років // Подільські вісті. – 2007. – 1 лют.
- ◆ Степанюк Б. Голос доброї людини : письменнику М.А.Мачківському – 60! / Б.Степанюк // Подільські вісті. – 2002. – 10 січ.
- ◆ Фандуль М. Життя її ясенць : [рецензія на роман М.А.Мачківського “До вежі черленої...”] / М.Фандуль // Подільські вісті. – 2006. – 19 груд.
- ◆ Федунець М. Миколі Мачківському – 60 / М.Федунець // Літерат. Україна. – 2002. – 17 січ. – С. 7.
- ◆ Храпач Г. Погук із минулих століть / Г.Храпач // Подільські вісті. – 2002. – 11 черв.
- ◆ Ясенівський В. Презентація в Спілці письменників : [про презентацію повісті О.Дека “Кедойшим” та роману М.А.Мачківського “Провесінь в імлі...”] / В.Ясенівський // Подільські вісті. – 2002. – 4 жовт.

Вебліографія

- Мачківський Микола Антонович [Електронний ресурс]. –
Режим доступу:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D1%87%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D0%90%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 // Вікіпедія. – Заголовок з екрана. –
Мова укр.

- Мачківський Микола Антонович [Електронний ресурс]. –
Режим доступу:
http://cbs.km.ua/?dep=1&dep_up=140&dep_cur=186 //
Хмельницька міська централізована бібліотечна система. –
Заголовок з екрана. – Мова укр.

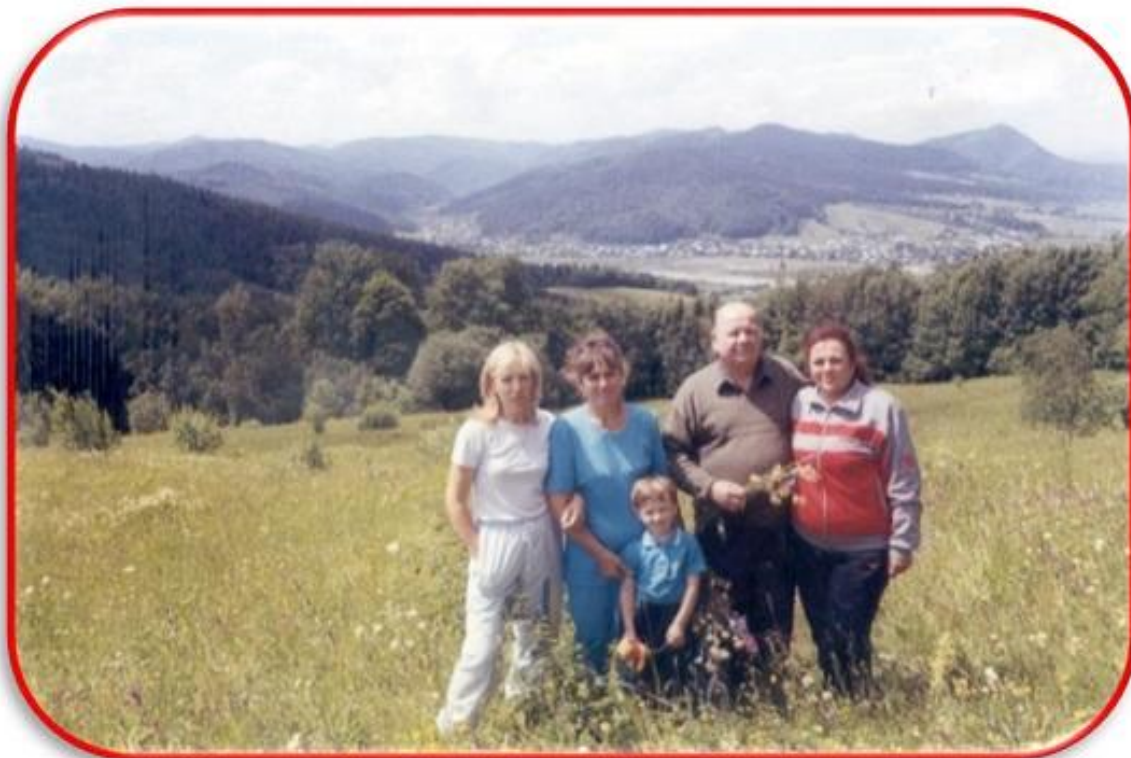
- Мачківський Микола Антонович [Електронний ресурс]. –
Режим доступу:
http://odb.km.ua/?dep=1&dep_up=336&dep_cur=349 //
Хмельницька обласна бібліотека для дітей імені Т.Г.Шевченка.
– Заголовок з екрана. – Мова укр.

З М І С Т

Мачківський М. З книгою – відмалку!.....	1
Про життя і творчість Миколи Мачківського.....	3
Суховірська О. Майстер художнього слова.....	3
Прокоф'єв І. Ознаки зрілості.....	16
Мацько В. Яснозора муза Миколи Мачківського.....	23
Логвиненко О. “Бо світ мій щирий...”.....	26
Із відгуків про творчість М.Мачківського та листів до нього.....	29
Із творів Миколи Мачківського.....	33
Окремі видання творів Миколи Мачківського.....	69
Публікації творів Миколи Мачківського у збірниках та періодичних виданнях.....	79
Публіцистичні та літературно-критичні статті Миколи Мачківського.....	82
Матеріали про життя і творчість Миколи Мачківського..	85
Вебліографія.....	89

На гостину до Мачківського з'їхалися родичі

У чарівних Карпатах

